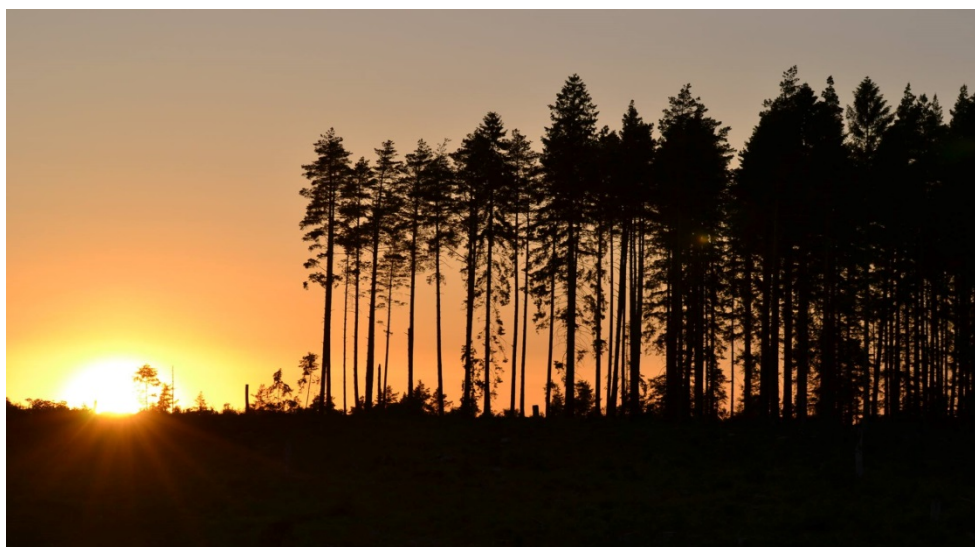

SKOGSMÄSTARPROGRAMMET
Examensarbete 2014:18

Enkätundersökning till medlemmar i Västra Värmland och Dals Skogsägarförening

*A questionnaire among members of Västra
Värmland and Dals Forest Farmer Association*

Jacob Rehnman

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp
Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2014:18
SLU-Skogsmästarskolan
Box 43
739 21 SKINNSKATTEBERG
Tel: 0222-349 50

Enkätundersökning till medlemmar i Västra Värmland och Dals Skogsägarförening

A questionnaire among members of Västra Värmland and Dals Forest Farmer Association

Jacob Rehnman

Handledare: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Eric Sundstedt, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kurskod: EX0624

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet

Serienummer: 2014:18

Nyckelord: skogsägare, inspektor, virkesköp

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

FÖRORD

I sista kursen av utbildningen till skogsmästare skall man skriva ett examensarbete med fri inriktning inom ämnet skogshushållning, omfattande 15 högskolepoäng.

När jag funderade på vad jag ville göra för examensarbete så fanns två punkter som skulle uppfyllas. Dels så skulle arbetet beröra något som jag verkligen brinner för, och dels så skulle det vara till nytta för mig när jag kommer ut i arbetslivet igen. I framtiden vill jag jobba med rådgivning och virkesköp mot privata markägare så mitt val har därför blivit att genomföra en enkätundersökning till enskilda skogsägare.

Jag vill tacka alla skogsägare som tagit sig tid att besvara enkäterna och gjort det möjligt för mig att kunna genomföra min undersökning. Jag vill dessutom tacka Anders Alm som har varit min handledare, och VVDS som har låtit mig få göra examensarbetet hos dem. Till sist vill jag tacka min handledare på Skogsmästarskolan, Staffan Stenhag och min examinator, Eric Sundstedt.

Säffle
2014-05-08

Jacob Rehnman

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	iii
Innehållsförteckning	v
1. ABSTRACT	1
2. INLEDNING	3
2.1 Syfte	3
2.2 Frågeställning	3
2.3 Skogsägarnas bakgrund	4
2.4 Fastighetens storlek	4
2.5 Ärvda fastigheter	5
2.6 Samägda fastigheter	5
2.7 Utbor och åbor	5
2.8 Risktaganden inom skogsskötsel	6
2.9 Skillnader mellan kvinnor och män	6
2.10 Risktagande och avkastning i jämförelse med aktier och banksparande	7
2.11 Enskilda markägares värderingar kontra tjänstemän	8
2.12 Skogsägarföreningarnas medlemmar	8
2.13 Markägarnas huvudmål och värderingar med skogsägandet	8
2.14 Naturvårdsavsättningar	9
2.15 Certifieringar	10
2.16 Återväxt	11
2.17 Framtidsutsikten	12
2.18 Kundrelationer	12
3. MATERIAL OCH METODER	15
3.1 Enkätens utformning	15
3.2 Utskicket	15
3.3 Svarsfrekvens	16
3.4 Bortfallsanalys	17
4. RESULTAT	19
4.1 Medlemmarna bakgrundsvariabler	19
4.2 Skogsbruksplan och certifiering	22
4.3 Skillnader mellan aktiva och passiva skogsägare	23
4.4 Naturvård i dagens skogsbruk	25
4.5 Hur kommer ägandet se ut framtiden?	26
4.6 Vad är den avgörande faktorn när skogsägaren bestämmer sig för att avverka?	28
4.7 Olika värden i skogsägandet	29
4.7.1 Ekonomisk avkastning	30
4.7.2 Rekreation	31
4.7.3 Tradition	32
4.7.4 Biologisk mångfald	33
4.8 Skogsägarnas föryngringar	33
4.9 Hur skaffar medlemmarna kunskap och vad avgör vilken samarbetspartner man väljer?	34
4.10 Medlemmarnas uppfattning av VVDS	36
4.11 Skogsägarnas helhetsbild av senaste slutavverkningen med VVDS	39

4.12 Andra aktörer på marknaden.....	41
4.13 Övriga åsikter	42
5. DISKUSSION	43
5.1 Framtidsutvecklingen.....	43
5.2 Skogsbruksplan.....	44
5.3 Certifieringar.....	44
5.4 Aktiva och passiva skogsägare	45
5.5 Naturvård i dagens skogsbruk	45
5.6 Betydelsen av olika värden enligt medlemmarna	46
5.7 Föryngring.....	46
5.8 Vad behöver VVDS inspektorer bli bättre på?.....	47
5.9 Konkurrensen mellan aktörer	48
5.10 Undersökningens svagheter	48
6. SAMMANFATTNING.....	51
7. KÄLLFÖRTECKNING	53
8. Bilagor	55

1. ABSTRACT

On behalf has a questionnaire been conducted with the aim to find out the members opinion regarding the management of the association. The survey showed that association has a strong position locally and that the forest owners generally are satisfied with the management and the competence among the forest super visors. The main opinion is that the association can improve the communication with the forest owners before as well as after the sale of forest products.

2. INLEDNING

Föreliggande studie har gjorts i samarbete med VVDS (Västra Värmland och Dals skogsägarförening) och den bygger på en enkät som har skickats ut till 728 medlemmar i VVDS verksamhetsområde. Målet är att få ett underlag som kan ligga till grund för att utveckla VVDS relationer med olika skogsägare i området.

VVDS startades 1931 och är i dagsläget den äldsta skogsägarföreningen i landet med bibehållet namn. Föreningen påverkar marknaden i området och arbetar för att ge medlemmarna bästa möjliga ekonomiska avkastning. Man levererar virke till många olika aktörer över stora delar av mellersta Sverige för att driva upp virkespriserna. Föreningen erbjuder även skoglig rådgivning, service och skötsel.

2.1 Syfte

Huvudsyftet med undersökningen är att få ett underlag som kan göra VVDS till en attraktivare samarbetspartner för skogsägare. Genom att utvärdera organisationen och inspektorerna kan viktig information komma fram. Exempelvis hur medlemmarna tycker att den senaste slutavverkningen med VVDS upplevts och vilken helhetsbild man har fått av inspektorerna. Genom att få synpunkter från medlemmarna kan VVDS fortsätta med sitt arbete att ständigt förbättra sig. En annan viktig del av arbetet är att försöka ta reda på hur föreningen kan få fler av de inaktiva medlemmarna att börja leverera virke till föreningen igen.

Undersökningen ska även ge VVDS information om medlemmarnas bakgrund och vilka värderingar de har. Tydliga skillnader utifrån olika bakgrundsvariabler kommer att presenteras för inspektorerna så att de kan få en bild av tendenserna i hur skogsägarna tänker och resonerar.

Frågor ställs i enkäten om vilka olika faktorer som påverkar mest när en skogsägare väljer att vidta en åtgärd i sin skog, men även hur man ser på kontakten med virkesköpande tjänstemän. Vad värderas högst av exempelvis virkespriser, förtroende och kunskap hos tjänstemän? Kan det ha någon koppling till arealen på fastigheten, skogsägarens ålder, kön eller kanske om man har ärvt fastigheten eller köpt den på den öppna marknaden? Poängen är att inspektorerna ska kunna ha resultatet i bakhuvudet när de kommer ut och möter skogsägarna.

2.2 Frågeställning

Följande konkreta frågeställningar ska undersökningen förhoppningsvis kunna ge svar på:

- Vad behöver VVDS inspektorer bli bättre på?
- Hur upplevs den senaste slutavverkningen med VVDS av skogsägarna?
- Finns det några skillnader mellan föreningens medlemmar och Sveriges övriga skogsägare?
- Vad avgör vilken samarbetspartner skogsägarna väljer?
- Vilken inställning har medlemmarna till naturvård och certifieringar?
- Hur ser framtidsutsikten ut för VVDS och medlemmarnas fastigheter?
- Vilka olika värden som finns i skogsägandet tycker medlemmarna är viktigast?
- Vilka förnyingsmetoder använder medlemmarna och erbjuds de tillräcklig rådgivning av inspektorerna för att kunna ta rätt beslut?

2.3 Skogsägarnas bakgrund

Skogsägare är en heterogen grupp som har olika förutsättningar, intressen och värderingar. Urbaniseringen i landet ökar vilket gör att man i framtiden sannolikt kan ha en majoritet av skogsägarna i storstadsregionerna. Skogsägare har olika behov av rådgivning och kundrelationer och med hjälp av denna enkätundersökning kan förhoppningsvis VVDS få en bättre bild av hur man ska anpassa sin rådgivning utefter skogsägarens behov.

2.4 Fastighetens storlek

Det finns många olika anledningar till att man äger skogsmark, och det varierar mycket vad man värderar som värdefullt i skogsägandet. För att kunna göra analyser och dra generella slutsatser så krävs det oftast att man kategoriserar skogsägarna. Ett exempel är att dela in i grupper utifrån arealen på fastigheten. Det finns nämligen betydande skillnader mellan stora och små skogsfastigheter. Mer än hälften av alla Sveriges skogsägare har ett innehav som är mindre än 50 hektar men i dagsläget är det populärt att förvärva mer skogsmark för att kunna bruka större arealer (Skogsbarometern, 2013). Mindre markägare betraktar sig inte lika ofta som "skogsbrukare" som större markägare gör (Lidestav & Nordfjell, 2002).

2.5 Ärvda fastigheter

Grubbström m.fl. (2010) har gjort en undersökning i Estland om vilken relation skogsägare har till sin skogsmark. Den visar tydligt på att ärvda fastigheter ger en känslomässig koppling till marken som innebär mycket mer än bara en ekonomisk vinning. Många ägare valde att behålla sin fastighet trots att innehavet inte brukades aktivt. Skogsägare som förvärvar sin fastighet på den öppna marknaden har sällan dessa kopplingar och man är mer inriktade på att exempelvis betala tillbaka på banklån.

2.6 Samägda fastigheter

När flera personer äger en fastighet tillsammans benämns den som en samägd fastighet. Det finns både fördelar och nackdelar med samägande. En nackdel är att delägarna kan ha olika mål och värderingar vilket kan försvåra den gemensamma skogsskötseln. Samtidigt så finns det fler personer att dela upp arbetet mellan och man har ett gemensamt ansvar (Lidestav och Nordfjell, 2002). Ensamägare anser sig i allmänhet vara aktivare än gemensamma ägare (Lidestav & Berg Lejon, 2014) trots att fastigheterna i medeltal är mindre under det enskilda skogsägandet.

2.7 Utbor och åbor

Sveriges skogsägare bor olika långt från sina fastigheter vilket medför olika förutsättningar. Utbor är bosatta utanför sin skogsfastighet och åbor bor på fastigheten vilket innebär att man som utbo generellt inte har samma möjligheter att besöka sin skog, även om vissa gör det oftare än åbor ändå.

Ungefär två tredjedelar av alla enskilda skogsägare är åbor, medan var femte bor inom tre mils radie (Skogsbarometern, 2013). I Värmlands län är ca 63 procent närbor vilket innebär att man bor i samma kommun som fastigheten (Skogsstatistisk årsbok, 2013).

Nordlund och Westin (2011) undersökte hur deltagande skogsägare som bor på sin fastighet och utboägare värderar sitt skogsägande. Man konstaterade att de deltagande åborna värderade de monetära intäkterna från skogen något högre medan värden beträffande jakt, fiske och bärplockning endast visar på en marginell skillnad mellan de två grupperna. Utborna ser oftare fastigheten som en möjlighet till att hålla kvar kontakten med släktingar och vänner på orten.

Åborna värmer oftare upp sina hus med ved från sin egen skog. Förutom de ekonomiska aspekterna så är detta ett sätt att komma ut och lära känna sin skog. Exempelvis så kanske man upptäcker ett bestånd som är i röjningsbehov och ett annat som har blivit angripet av barkborrar (Nordlund & Westin, 2011).

Sundby (2013) gjorde en enkätundersökning som examensarbete där studien skulle ta reda på vad man värderar högst vid affärsrådgivning till privata markägare. Resultatet visar att skogsägare som bor i tätorter med mer än 30 000 invånare generellt har ett större behov av rådgivning vid virkesförsäljning samt vid köp av skogstjänster.

2.8 Risktaganden inom skogsskötsel

Det är alltid ett övervägande när man ska ta beslut beträffande skogsskötseln. Ska man vänta några år till och låta skogen växa ytterligare eller ska man avverka idag? Det finns även risker med att låta skogen stå kvar så som att det exempelvis kan uppstå insektsangrepp, stormskador osv. Mats Andersson (2012), konstaterade i sin undersökning att skogsägarens personliga egenskaper har en stor betydelse för vilken finansiell risk man är beredd att ta. Om man är mer benägen att ta risker så påverkar det många förvaltningsbeslut och därmed hur skogsskötseln ser ut på fastigheten. Inställningen till risktaganden beror mestadels på ägarens egenskaper och mindre på fastighetens egenskaper. Andersson kan även visa i sin rapport att ägare som mer frekvent besöker sin skog oftare är beredda att ta större risker. Man har oftast mer kunskap vilket gör att man känner sig trygg i sina beslut. Är man insatt i skogsbruket så är det också lättare att se trender och följa utvecklingen av virkespriser samt bedöma beståndets kapacitet och vitalitet. Med god kunskap på området har man helt enkelt grepp om både indirekta och direkta risker och goda förutsättningar för att fatta vettiga beslut.

2.9 Skillnader mellan kvinnor och män

Finns det skillnader i hur man sköter sin skog och vad man värderar högst med skogsägandet mellan kvinnor och män? Enligt tidigare studier så kan man se många skillnader och nedan följer ett axplock av dem.

Angelstam m.fl. (2004) har i en undersökning konstaterat att dubbelt så många män anser sig vara aktiva skogsägare. En större andel av kvinnorna i undersökningen var universitetsutbildade och resultatet kan förklaras med att akademiker oftast måste bosätta sig i större tätorter för att kunna få jobb och därmed har man längre avstånd till sin fastighet och svårare att vara aktiv. Skogsbruket är i dagsläget mansdominerat och traditionen kan vara en annan anledning till resultatet.

Ensamstående kvinnliga skogsägare är mindre benägna att utföra skogsåtgärder än ensamstående manliga ägare (Lidestav & Berg Lejon, 2014). Det resultatet kan jämföras med Nordlund och Westins undersökning (2011) där man konstaterar att kvinnor inte är lika inriktade på ekonomiska netton. Nordlund och Westin jämför kvinnor och mäns värderingar i skogsägandet. De deltagande kvinnorna i

undersökningen värderar de ekologiska aspekterna högre än män, vilket betyder att kvinnorna tycker det är viktigare med rekreation, att bevara urskogar, växter och djur. Männerna tyckte att virkesproduktion var viktigare oavsett ägarnas bakgrund. Författarnas resultat visar även att det inte finns några större skillnader mellan unga och gamla ägare i bedömningarna av skogens värden.

2.10 Risktagande och avkastning i jämförelse med aktier och bankspårande

Skogsägande är en populär form av investering som enligt många anses vara mycket säker och ge en god avkastning. Hur bra stämmer det överens med verkligheten? Är skogsägare generellt medvetna om de indirekta riskerna som skogsinnehavet innebär? Lönnstedt och Svensson har gjort två studier där man dels tar reda på vilket investeringsalternativ som skogsägarna i undersökningen anser är det bästa av skog, aktier och bankspårande utefter risktaganden och ekonomisk avkastning. Man redovisar sedan i en annan rapport vilket som kan anses vara det bästa alternativet. En majoritet av alla skogsägare i Lönnstedt och Svenssons studie (2000a) anser att skogsinvesteringar är betydligt säkrare än att placera pengar i aktier. I studien skiljer man på indirekta ekonomiska risker som biologiska skador, t.ex. storm, rotröteangrepp och direkta ekonomiska risker som pris och kostnadsförändringar. Resultaten visar att skogsägare generellt anser att direkta ekonomiska risker är mycket viktigare att beakta.

I Lönnstedts och Svenssons andra studie (2000b) undersökte man hur de verkliga riskerna och avkastningen är med skogsägande, aktier och bankspårande. Studien visar att skogsägandet ger en medelhög avkastning med högst risk, till skillnad från aktier som ger en hög avkastning och en hög risk. Bankspårande ger en låg avkastning men även en låg risk. Det borde därför vara intressant för den ekonomiskt tänkande investeraren att överväga att placera pengar i aktier istället för i skogsmark. Det bör ändå poängteras att det här endast handlar om ekonomisk avkastning, alltså inte alla andra värden som skogsägandet kan innebära.

Axelsson och Petersens rapport (Skogsbarometern, 2013) visar att kapitalet som man investerat i skog på lång sikt har ökat mer än motsvarande summa om det hade placerats i aktier som följt generalindex. Studierna säger emot varandra men det kan säkert försvaras med att man använt olika räntor i aktiesparandet och möjligtvis även olika tidsperioder.

Axelsson och Petersen ställde frågan om vad man skulle välja att investera en miljon kronor i om man fick välja mellan de olika alternativen som nämnts ovan. Av de svarande skulle ca 60 procent köpa mer skog. Undersökningen har gjorts under flera år och intresset för att placera pengar i aktier och fonder har ökat något medan sparandet på bankkonto har minskat det senaste året.

2.11 Enskilda markägares värderingar kontra tjänstemän

Det finns en viktig skillnad mellan skogstjänstemän och enskilda skogsägare. Som tjänsteman på en virkesköpande organisation så ligger huvudfokus på att kunna få ut maximal ekonomisk avkastning ur skogen. Enskilda skogsägare kan ha massor med olika värderingar som tidigare nämnts. Boman m.fl. (2008) gjorde en undersökning om skillnader i attityder mellan parterna. Resultatet visar tydligt att tjänstemännen i undersökningen värderar den ekonomiska avkastningen mycket högre än vad de enskilda markägarna gör och ofta endast tar den naturvårdshänsyn som man måste för att uppfylla miljömål och certifieringskrav. De enskilda markägarna däremot såg större värden i rekreation och i att gynna biologisk mångfald.

Generellt så spelar den ekonomiska aspekten en mindre roll för privata skogsägare jämfört med hur Sveaskog och kyrkans representanter resonerar enligt en studie av Richnau m.fl. (2013) vilket stärker Boman m.fl. studie. Representanter från Naturvårdsverket fanns även med i undersökningen och deras intresse var enbart bevarandefrågor och att gynna biologisk mångfald. Kyrkan och Sveaskog lägger mycket vikt vid mark- och vattenskydd men även rekreation och i att uppmuntra allmänheten till fritidsaktiviteter (Richnau m.fl. 2013).

2.12 Skogsägarföreningarnas medlemmar

Medlemskap i en skogsägarförening är ett aktivt val av markägaren som kan ge vissa förmåner. En del väljer att vara medlemmar för att man har en långsiktig personlig relation till en viss tjänsteman och andra för att få de förmåner som medlemskapet medför. Skogsägare som deltog i Lidestav och Nordfjells studie (2002) och som var medlemmar i skogsägarföreningar visade sig vara mer traditionella skogsägare. De hade bättre kunskaper inom skogsbruk och var mer aktiva i sitt skogsäggande. Med detta konstaterande anar författarna att det i framtiden kommer att bli färre medlemmar i föreningarna med tanke på urbaniseringen, något som i sin tur kan leda till att skogsägarföreningarna i framtiden kommer att få ett mindre inflytande.

2.13 Markägarnas huvudmål och värderingar med skogsägandet

En aspekt som är viktig för många är känslan av att äga skog som man kan bruka efter egen vilja (Lönstedt, 2011). I författarens studie konstateras att ägandet för många handlar om att säkerställa långsiktig lönsamhet och att man kan hantera risker. Det är en trygghet att ha ett skogsinnehav som backup i privatekonomin. Granlöfs examensarbete (2012) visar på att markägare prioriterar skogsskötsel för avkastning på lång sikt framför kortsiktigt tänkande. Man anser även att rekreation och trivsel är viktigt.

Eriksson m.fl. (2006) undersökte vad olika grupper av skogsägare har för värderingar i sitt skogsägande. En typisk ägargrupp som identifierades var "ekonomer". Gruppen utgjordes i huvudsak av unga ägare som bodde på stora egendomar. Fastigheten genererade en stor ekonomisk avkastning vilket är naturligt när det är större fastigheter och därmed också större summor i omlopp. De flesta hade skogsbruksplaner för att lättare kunna hantera och optimera skogsskötseln. Bland ekonomerna kunde man oftare tänka sig att sälja vidare fastigheten till någon annan än släktingar i framtiden.

En annan typisk ägargrupp som identifierades var "naturvårdarna". Dessa ägde små egendomar och hade ett stort avstånd till skogen från sin bostad. Skogen genererade inte några betydande inkomster och gruppens medelålder var lägre än i övriga ägargrupper. De flesta hade inte ärvt fastigheten inom familjen och någon skogsbrukstradition fanns inte bland dem. De flesta i naturvårdarkategorin var uppväxta i städer och merparten var kvinnor.

2.14 Naturvårdsavsättningar

I dagens samhälle läggs mer fokus på natur- och miljövård och kraven tenderar att öka på skogsbruket. Det är en stor variation i inställningen till naturhänsyn hos olika enskilda markägare. Vissa tycker att man bör ta mer hänsyn i skogsskötseln, andra tycker att man tar för mycket hänsyn. Lidestav och Nordfjell (2002) redovisar ett exempel som visar att nio procent av de deltagande skogsägarna inte är villiga att avstå mark trots ekonomisk kompensation medan en lika stor andel kan tänka sig att avsätta tio procent av sitt innehav utan ersättning. Enskilda skogsägare är oftast mer intresserade av den ekonomiska avkastningen än av att ta miljö- och socialt ansvar. Lönnstedt, (2011) har i resultatet av sin studie visat att många ägare har en grön skogsbruksplan men merparten vill själva avgöra var balansen skall gå mellan produktion och miljöhänsyn. Man vill inte känna att någon myndighet kontrollerar och bevakar det egna innehavet.

Många lägger stor vikt vid att ha ett estetiskt perspektiv på skogsskötseln. Man har lättare att se kulturlämningar och förstå att de skall bevaras medan det är svårare att acceptera avsättningar på grund av exempelvis sällsynta lavar och insekter. Det krävs mer kunskap inom biologi och ekologi för att man skall förstå och acceptera avsättningar av dessa slag och så länge man inte har det så blir det något av en kulturkrock när tjänstemännen kommer ut och avsätter skogsmark.

De intervjuade tjänstemännen i Lönnstedts studie säger att det inte finns någon större skillnad i attityderna till olika former av miljöhänsyn mellan stora och små markägare, trots att stora markägare oftast har bättre kunskap om skogsbruk. Det är intressant att man i denna studie inte ser några skillnader eftersom flera andra studier visar att stora markägare är mer ekonomiskt inriktade medan flertalet av de små markägarna är mer naturvårdsintresserade.

Alla skogsägare i undersökningen medger att man har en moralisk skyldighet i sitt förvaltande av skogsmarken så att det görs på ett miljömässigt hållbart sätt, men många menar att man vill ta besluten på egen hand om vad som skall sparas och vad som skall avverkas.

2.15 Certifieringar

I dagens skogsbruk så finns det certifieringar med målsättningen att man skall ha en balans mellan produktion och miljö. Man kan via certifieringar garantera att virket kommer från skogsägare som följer aktuella kvalitetskrav om miljöhänsyn. Nedan redovisas två korta utklipp från FSC:s och PEFC:s officiella hemsidor.

FSC bildades, på initiativ av miljörelsen, redan 1990 i syfte att möta konsumenternas oro för effekterna av skoningslösa och olagliga avverkningar i framför allt tropiska skogar. FSC-standarden utvecklades för och bygger än idag på en rad problem som är starkt knutna till tropikerna. Skogsmarken i dessa regioner används ofta på ett icke uthålligt sätt och olagliga avverkningar, som konsekvens av otydlig lagstiftning och bristfällig lagtillsyn, är vanligt förekommande med avskogning som följd.

(PEFC, 2014, Länk C)

Certifieringskraven var anpassade för andra klimat och förutsättningar än det svenska och på grund av detta började man år 1996 att utforma och anpassa FSC-krav som passade bättre in på det svenska klimatet. 1998 godkändes den första svenska FSC-standarden av det internationella FSC (PEFC, länk B, 2014).

När efterfrågan av produkter från certifierade skogar kom att omfatta europeiskt skogsbruk uppstod behov av ett certifieringssystem som på ett bättre sätt var anpassat till de tempererade och boreala skogarna. Skogsbruket bedrevs och bedrivs här under helt andra förutsättningar och med andra metoder än i tropikerna. Under 1998 startade skogsägare från Finland, Tyskland, Frankrike, Norge, Österrike och Sverige (tillsammans med representanter från delar av industrin) ett samarbete för att utveckla en gemensam skogsbrukscertifiering. Detta samarbete ledde fram till att certifieringssamarbetet Pan European Forest Certification Council, PEFC.

(PEFC, 2014, Länk C)

Anledningen till att man startade PEFC var för att FSC-standarden inte ansågs anpassad för enskilda privata markägare. Man tog för lite hänsyn till äganderätten och det krävdes storskaligt skogsbruk för att man skulle kunna certifiera sig ur ekonomisk synvinkel. År 2000 godkändes den första svenska PEFC-standarden. Intresset för att certifiera sig ökar ju större fastigheter man har, och på certifierade fastigheter bedrivs ofta en mer aktiv skogsskötsel än på fastigheter som inte är certifierade (Berg Lejon, m.fl. 2011). Tidigare studier har visat att man är mer aktiv på större fastigheter än små på grund av att den ekonomiska avkastningen blir mer betydande, men genom att vara certifierad så har man också en uppdaterad skogsbruksplan vilket underlättar skötseln eftersom man har en professionell bedömning av åtgärder som skall göras och under vilken tid.

Enligt Lejon och Lidestav (2011) finns flera orsaker till att skogsägare väljer att certifiera sig. Det vanligaste är att man gör det på grund av de miljömässiga och ekonomiska aspekterna. Skogsägare i norra Sverige menar att inspektorerna i skogsägarföreningarna har haft stort inflytande när det gäller att få dem att certifiera sin fastighet. Den positiva inställningen till certifiering har ökat allt eftersom man anpassat skötseln efter kraven.

Hur gör man då för att certifiera sin fastighet? I Sverige används tredjeparts certifierare som är oberoende och man blir godkänd certifierare via Swedac som är en statlig myndighet med uppgiften att se till så tjänster är tillförlitliga (Swedac, 2014, länk A,). Man kan antingen direktcertifieras eller gruppcertifieras. Direktcertifiering används oftast på större fastigheter och gruppcertifiering på mindre. Gruppcertifieringar innebär att flera fastigheter certifieras genom en paraplyorganisation. Man skriver ett avtal som gäller för alla ägarna tillsammans (Swedac, länk A, 2014). För att kunna certifiera fastigheten krävs det att man har en skogsbruksplan med tydliga rutiner för hur skötseln på fastigheten skall bedrivas och vilka områden som skall vara avsatta för miljöhänsyn. När man skall bli certifierad så kommer det ut en certifierare som gör en bedömning av vad som behöver förbättras för att man ska uppnå kraven (PEFC, 2014, länk C).

Endast en av fem privatägda fastigheter är certifierade i Sverige och män samt åbor är det oftare än kvinnor och utbor (Lejon och Lidestav, 2011).

Eftersom män och åbor, enligt tidigare undersökningar, i allmänhet är mer aktiva i sin skog så skulle det kunna förklaras med att aktiva skogsägare är mer medvetna om vad certifieringar innebär och kan inse fördelarna med det. Samtidigt så har alltså tidigare studier visat att man är mer inriktad mot miljöanpassat skogsbruk bland utbor med mindre fastigheter.

2.16 Återväxt

Efter att man slutavverkat skogen så skall det vidtas nödvändiga åtgärder för att uppnå godkänt föryngringsresultat. Skogsstyrelsen är en myndighet som kontrollerar och definierar kraven som skall uppfyllas. Resultatet av föryngringar skiljer sig mycket mellan olika metoder. Andelen godkända föryngringar för plantering är 83 procent, för sådd 90 procent, för naturlig föryngring 75 procent och för ingen åtgärd 29 procent enligt Bergquist m.fl. (Polytax, 2011). Det som är värt att notera är att endast 29 procent är godkända av de föryngringar som det inte vidtagits någon åtgärd på. Vilken föryngringsmetod man väljer är i högsta grad avgörande för hur det framtida beståndet kommer se ut och hur den ekonomiska avkastningen kommer att bli för till exempel barnbarnen.

Enligt Polytax (2011) så har resultatet för västra Värmland följt samma trend som de flesta andra län med ökad andel plantering och minskad andel naturlig föryngring under de senare åren. Oroväckande är att området har störst andel

”ingen åtgärd” som återväxtmetod med totalt 15 procent av all areal. Medeltalet för hela landet är 2,8 procent och endast två distrikt har över 10 procent. Endast 65 procent av områdets föryngringsareal är godkänd att jämföra med 76 procent för hela landet. Det finns ingen förklaring till varför västra Värmland är så mycket sämre än övriga landet.

2.17 Framtidsutsikten

I Axelsson och Petersens redovisning från Skogsbarometern (2013) är åtta av tio skogsägare över 50 år och 40 procent är över 65 år. Det betyder att vi inom en snar framtid kommer att ha ett stort generationsskifte, alternativt försäljningar på marknaden. Hela 80 procent av alla deltagande skogsägare har förvärvat skogen inom släkten som gåva, arv eller köp till förmånligare pris.

Författarna har jämfört skogsägarnas syn på virkespriserna från 2012 och 2013 och det visar att man är mer positiv till utvecklingen av timmerpriserna under det senare året. Av de deltagande skogsägarna tror nästan 40 procent på stigande priser under kommande år medan 13 procent tror att virkespriserna kommer att sjunka. Nästan 60 procent tror att timmerpriserna kommer öka under en treårsperiod. Kan det medföra att skogsägare väljer att avvakta mogen slutavverkningsskog i en förhoppning om bättre priser?

Skogsägarna är mer negativt inställda till massavedspriserna och 31 procent tror att priserna kommer att sjunka nästa år. Endast en sjättedel tror att massavedspriserna kommer öka under 2013. Många har stora förväntningar på bioenergipriserna trots att förväntningarna har minskat något hos de deltagande under det senaste året.

2.18 Kundrelationer

Skogsägarföreningar, som exempelvis VVDS, jobbar ständigt med kundrelationer. Jeffrey J. Fox, (2000) nämner en del saker att tänka på vid möten med kunder för att bygga upp ett förtroende. Man bör som företagsrepresentant ställa sig frågan varför kunden ska göra affärer med just ditt företag. Svaret kanske låter rimligt i dina öron men frågan är om det låter lika bra i kundens.

Mycket avgörs vid första kundmötet och det är därför fördelaktigt att vara väl förberedd. Författaren ställer nedan upp en lista på vad man skall tänka på innan första kundmötet:

1. Formulera försäljningsmötets mål.
2. Frågor att ställa för behovsanalys.
3. Något att visa.
4. Förutsedda kundproblem och invändningar.
5. Skillnader i jämförelse med konkurrenter.

6. Meningsfulla fördelar för kunden. Fördela i kronor och ören; analys av avkastning på investering.
7. Strategier för att bemöta invändningar och eliminera kundproblem.
8. Orderstrategier.
9. Väntade överraskningar.

(Jeffrey J. Fox, 2000)

Författaren poängterar att affärer ofta handlar om att vara flexibel, vissa affärer kan ta en minut, andra en hel dag. Man skall alltid låta kunden avgöra eller bestämma även om beslutet kan synas som självklart. Genom att få kunden att ta beslut så får man kunden mer engagerad i affären. Det är oftast lättare att sälja till en person man redan gjort affärer med eftersom han eller hon redan har gjort känslomässiga investeringar i företaget. Det påståendet stärks av Berghs (2006) examensarbete som visar att skogsägare oftast säljer virke till inköpare som man har haft en långsiktig relation till beroende på att köparen har större kunskap om vilka behov markägaren efterfrågar. De viktigaste punkterna som avgör vem man väljer att sälja sitt virke till, enligt Bergh, är rotnettot och den skogliga servicen.

Det är många gånger viktigare för skogsägaren att ha en tjänsteman som man litar på än att fokusera på virkespriser. Man behöver rådgivning och en aktör som man vet har en god kvalitet i sitt arbete och som kan erbjuda bra service. Det kan säkert bli ännu viktigare i framtiden i takt med urbaniseringen och utboägandet. Det är krävande att varje gång göra affärer med olika personer från olika företag.

Fox poängterar att man skall tänka på att rykten om säljaren eller köparen sprider sig snabbt. Man skall därför behandla alla människor som möjliga kunder. En viktig punkt enligt Fox är att man skall vara tillgänglig i telefon. Om man inte har möjlighet att svara så skall man snabbt ringa tillbaka. Anledningen är att kunden kan känna att den som inte ringer tillbaka inte bryr sig. Risken är då stor att kunden blir upprörd och mindre positivt inställd till företaget och säljaren.

3. MATERIAL OCH METODER

Undersökningen började med en litteraturstudie som förarbete inför enkätundersökningen. Det krävs att man är påläst för att kunna utforma bra enkätfrågor (Trost J., 2007). Författarens böcker beskriver hur man utför en enkätundersökning grundligt och vilka problem som kan uppstå samt hur man kan lösa dem.

3.1 Enkätens utformning

Enkätfrågornas utformning började utifrån tidigare vetenskapliga undersökningar. Sedan tog VD:n på VVDS, Anders Alm, med enkäten till ett styrelsemöte för att alla som ville skulle kunna vara med och påverka innehållet.

Enkäten innehöll enbart kryssfrågor för att det är lättare att sammanställa resultatet då. De svarande får ändå möjlighet att yttra sig om övriga synpunkter som vidarebefordras till organisationen. I missivbrevet (se bilaga 2) förklarades tydligt att man kommer vara anonym i undersökningen trots att namn och telefonnummer krävdes för att kunna delta i lotteriet. Missivbrevet häftades ihop med enkäten medan svars kortet för lotteriet och VVDS reklamblad skickades med som lösa blad. Anledningen är för att tydliggöra att enkäten är utskickad av en student som gör ett examensarbete. På det sättet kanske många känner sig mer motiverade att besvara den än om undersökningen kom direkt från en virkesköpande organisation med vinstintresse. Enkäten delades upp i två delar, dels en med bakgrundsvariabler och frågor som gav allmänna fakta om medlemmarna och dels en del där VVDS verksamhet utvärderades.

För att motivera skogsägarna att besvara enkäten så lottades ett travpaket ut till V75 i Årjäng. Det är ett stort event i bygden och många deltog i utlottningen. Enkäten, missivbrevet och svars kortet till lotteriet skrevs i Microsoft Word och resultatet av enkäterna sammanställdes i Microsoft Excel.

3.2 Utskicket

Utskicket gjordes med postenkäter där man fick med ett frankerat svars kuvert för att de svarande endast skulle behöva lägga brevet i postlådan. Utskicket bestod av enkäten (se bilaga 1), ett missivbrev där författaren till undersökningen presenteras och en förklaring till vad undersökning handlar om, ett svars kort för lotteriet, samt ett reklamblad från VVDS med en prispremie på massaved. Första utskicket skickades ut fredagen den 14 mars 2014 och det andra den 27 mars och sedan påbörjades sammanställningen den 10 april. Påminnelsebrevet (se bilaga 3) skickades ut till samtliga som inte besvarat enkäten och även den här gången följde ett reklamblad med från VVDS med

dagsaktuella prispremier på timmer som även skickades ut till de tidigare svarande.

3.3 Svarsfrekvens

Enkäten skickades ut till samtliga medlemmar i VVDS register. Bland dessa finns medlemmar som inte har haft någon kontakt med föreningen på många år. För att en enkätundersökning skall bli statistiskt användbar så krävs det en bra svarsfrekvens och därför delades skogsägarna upp i två grupper; de som har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren och i den andra gruppen de övriga medlemmarna. Man kan anta att svarsfrekvensen är högre bland aktiva medlemmar och grupperna delades upp för att man åtminstone ska kunna dra statistiskt säkra slutsatser från den ena gruppen. För att kunna dela in medlemmarna i de två grupperna så numrerades sista pappret på varje enkät och sedan numrerades alla skogsägare i registret. På så vis kunde man se vilka som har gjort affärer med VVDS under de sista åren av de svarande och dels se vilka som svarat för att de ska slippa få ett påminnelsebrev.

Av 728 utskickade enkäter så återsändes 276 besvarade vilket motsvarar en svarsfrekvens på 37,9 procent. I gruppen med medlemmar som har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren var svarsfrekvensen högre med 165 svarande av 329, som motsvarar 50,1%. I den andra gruppen med övriga medlemmar svarade 111 av 399 st totalt vilket motsvarar 27,8 %.

På frågan hur man har förvärvat huvuddelen av sin skog så har många missuppfattat och kryssat i flera alternativ. Deras svar har ändå registrerats vilket gör att dessa personer som lämnat flera svar påverkar resultatet mer än de som bara valt ett alternativ.

Tre svarande har inte lagt märke till att enkäten är dubbelsidig vilket har gjort att de bara fyllt i varannan sida. Detta har gjort att alla bakgrundsvariabler inte har kunnat registreras.

I en del av enkäten så ska man sätta poäng mellan 0 och 5 på hur viktigt olika värden i skogsägandet är. En del av de svarande har hoppat över vissa och poängbedömt andra vilket gör att det totala antalet svarande skiftar mellan de olika frågorna. Detsamma gäller vid utvärderingen av VVDS under senaste slutavverkningar hos skogsägarna.

Det totala resultatet från båda grupperna med svarsfrekvensen 37,9 % presenteras om inte det skiljer betydande mellan grupperna.

3.4 Bortfallsanalys

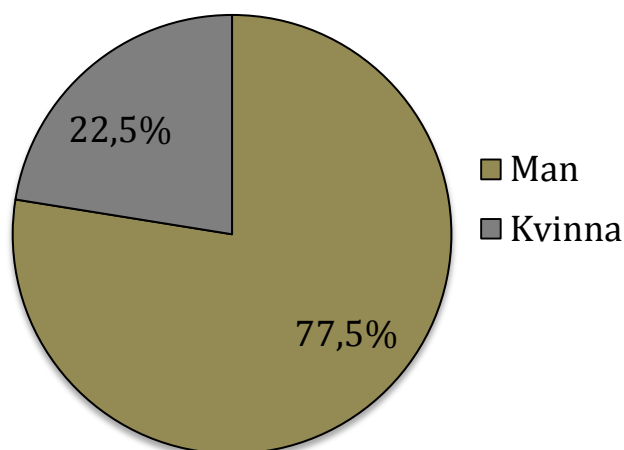
Vid dålig svarsfrekvens på kvantitativa undersökningar kan en bortfallsanalys vara lämpligt (Trost J., 2007). Det är ett sätt att säkerställa att resultatet är representativt för hela gruppen som man skickat ut enkäten till. Vanligast är att man gör en telefonintervju med ett antal som inte har svarat på enkäten. Dessa slumpas fram och det är viktigt att man inte ställer ledande frågor utan intervjun ska vara så likartad pappersenkäten som möjligt. Tyvärr har inte någon bortfallsanalys tillämpats i föreliggande undersökning. Detta kan vara ett problem i undersökningen eftersom det finns en stor andel som inte har besvarat enkäten.

4. RESULTAT

I den här delen presenteras undersökningens resultat. Det finns olika bakgrundsvariabler som används i olika frågor där man kan se skillnader bland de svarande. Diagrammen har olika färger utefter bakgrundsvariablerna så att man lättare kan se och förstå dem.

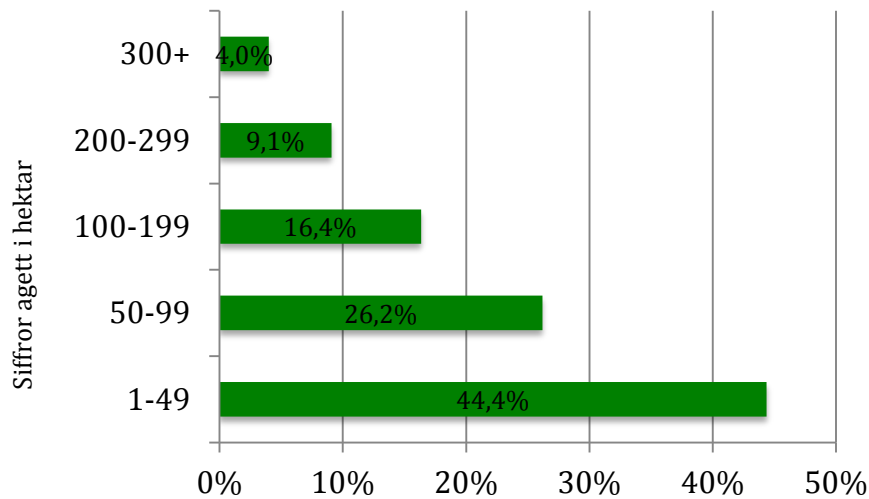
4.1 Medlemmarna bakgrundsvariabler

År 2011 var det 38 procent kvinnor och 61 procent män av det totala antalet skogsägare i Sverige (Skogsstyrelsen, 2013). I undersökningen är det 22,5 % kvinnor och 77,5 % män av de svarande (figur 4.1).

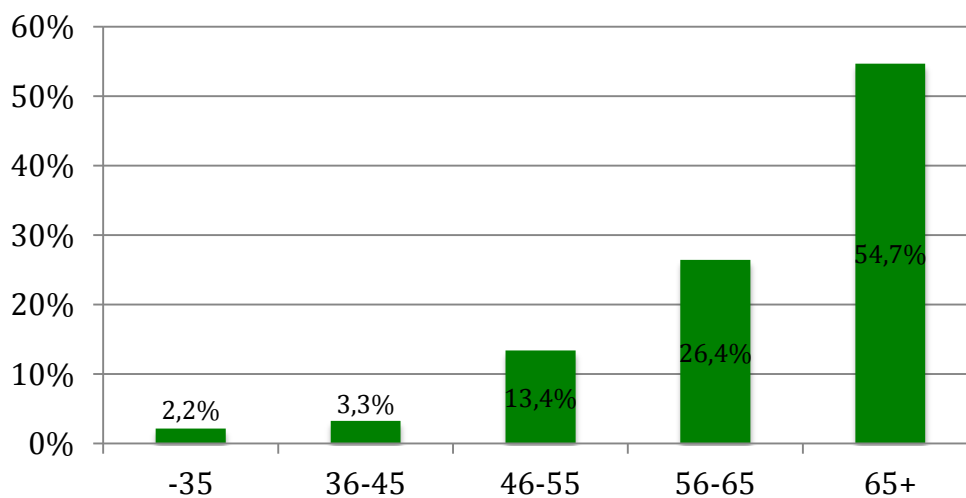
Figur 4.1 Antalet män och kvinnor i undersökningen (n=276).

Fastighetens areal är en viktig bakgrundsvariabel i undersökningen eftersom skogsskötseln får större konsekvenser vid större skogsfastigheter. Enligt Skogsbarometern (2012) brukar ca 70 procent av alla skogsägare i landet en areal som är mindre än 50 hektar och i Svealand brukar ca 20 procent en areal över 100 hektar. I resultatet från undersökningen ser man att medlemmarna i denna undersökning har större enheter i medeltal än i övriga landet (figur 4.2).

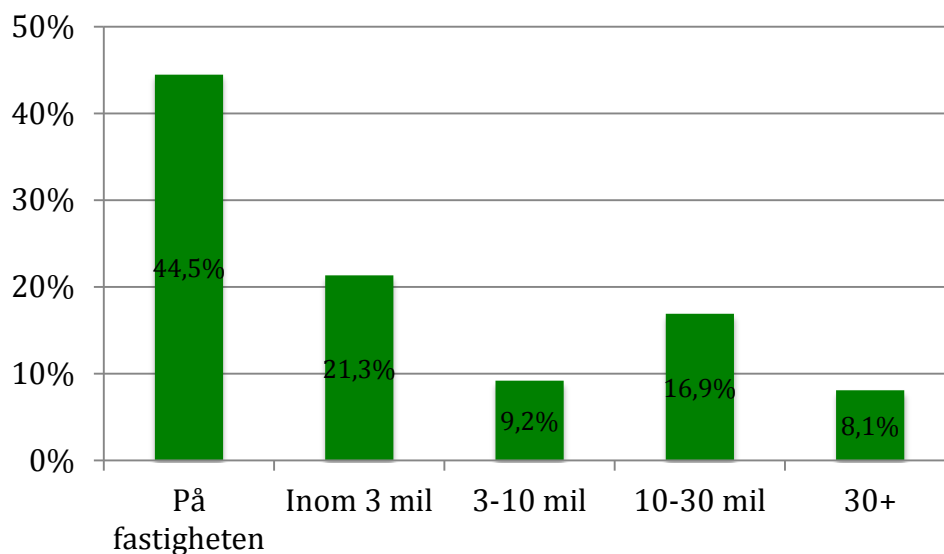
Figur 4.2 Arealfördelningen på skogsägarnas fastigheter i undersökningen (n=275).

Åldersfördelningen på medlemmarna kan avslöja hur den närmaste tiden kommer se ut med generationskiften. I Skogsbarometern (2012) är ca 75 procent av de deltagande skogsägarna över 50 år och 33 procent är över 65 år. Medelåldern bland VVDS medlemmar är betydligt högre (figur 4.3).

Figur 4.3 Åldersfördelningen i undersökningen (n=276).

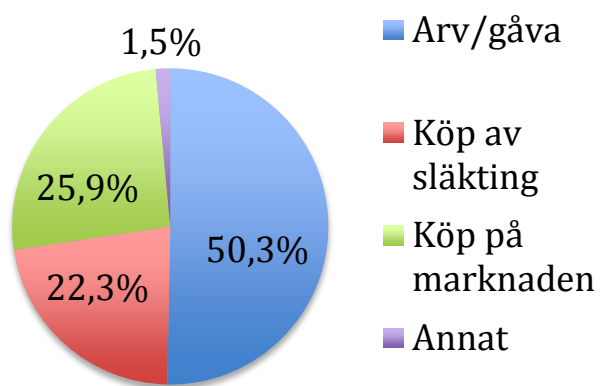
I Skogsbarometern (2013) bor ca två tredjedelar av de deltagande skogsägarna på fastigheten vilket är fler än VVDS medlemmar (figur 4.4). Majoriteten av medlemmarna i VVDS bor inom 3 mils radie från sin fastighet.

Figur 4.4 Avståndet till fastigheten bland VVDS medlemmar (n=272).

Skogsägarna har olika förutsättningar inom skogsskötseln. Bakgrundsvariablerna är faktorer som påverkar hur skogsägarna värderar och prioriterar. En av frågorna var hur man förvärvat sin fastighet.

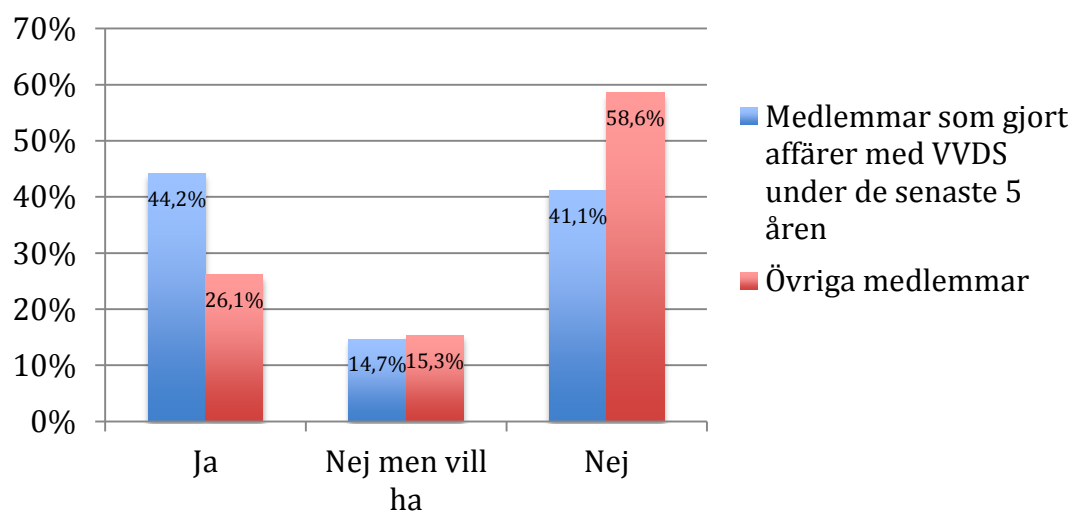
I Skogsbarometern (2013) har 80 procent ärvt fastigheten inom släkten och 18 procent hade köpt fastigheten på den öppna marknaden. Resultatet av undersökningen redovisas nedan (figur 4.5).

Figur 4.5. Hur skogsägarna har förvärvat huvuddelen av sin skogsmark (n=336).

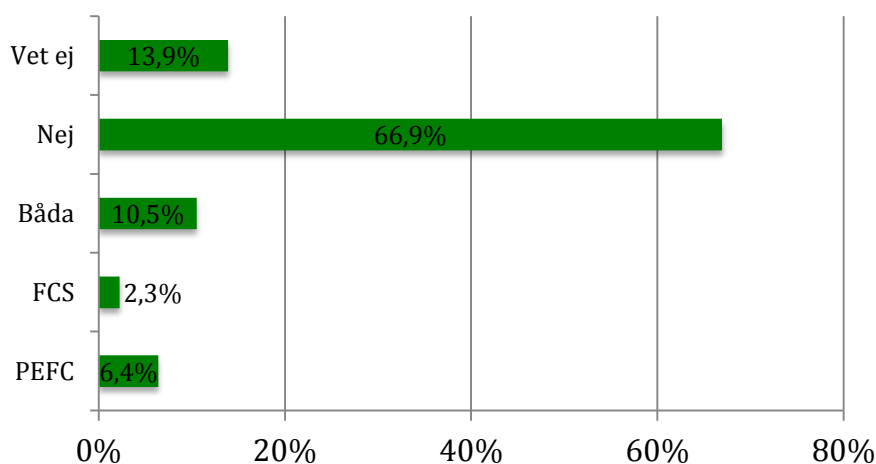
4.2 Skogsbruksplan och certifiering

Skogsbruksplanen är ett sätt för många att ha kontroll på vilka åtgärder som ska utföras och under vilken tid. Det är dessutom ett krav för att kunna ha en certifierad fastighet. Av VVDS medlemmar är det en stor skillnad i resultatet mellan dem som har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren och övriga skogsägare (figur 4.6)

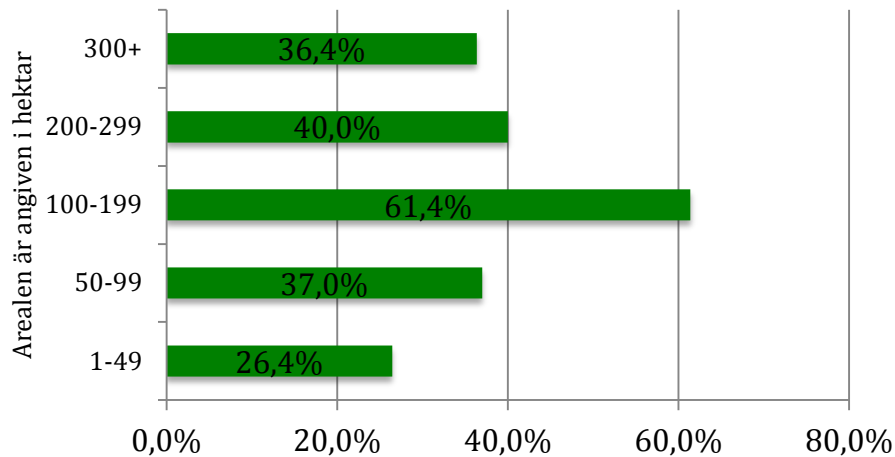
Figur 4.6. Andelen medlemmar som har en skogsbruksplan yngre än 10 år (n=274).

Enligt Berg Lejon & Lidestav (2009) så är ca 17 procent av de privata skogsfastigheterna certifierade, vilket är den högsta andelen i hela Europa. PEFC är den klart vanligaste certifieringsformen. Den här undersökningen har gett ungefär samma resultat (figur 4.7).

Figur 4.7. Andelen medlemmar som har certifierade fastigheter (n=266).

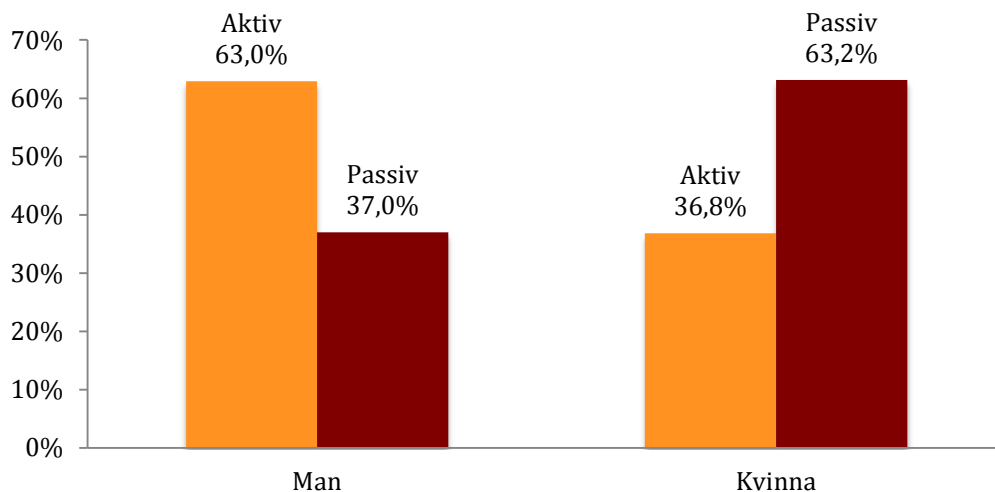
Det skiljer sig mellan arealklasserna i hur stor andel som har en skogsbruksplan (figur 4.8).

Figur 4.8. Andelen skogsägare som har en skogsbruksplan yngre än 10 år i de olika arealklasserna, (n=274).

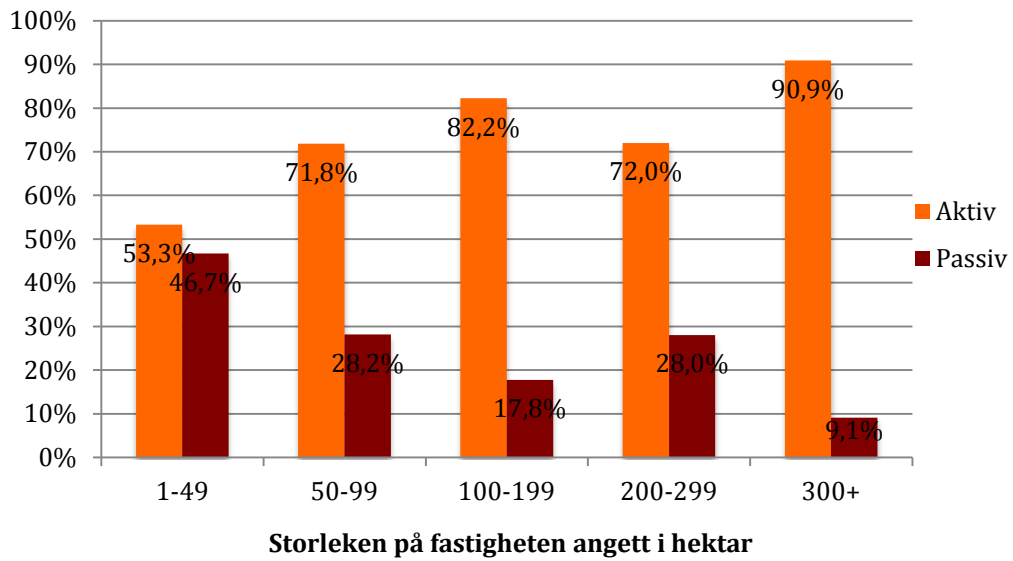
4.3 Skillnader mellan aktiva och passiva skogsägare

En fråga som ställdes var om man anser sig vara en aktiv eller passiv skogsägare. Det visade sig att betydligt fler män än kvinnor anser sig vara aktiva i undersökningen. Frågan kan formuleras olika men i undersökningen fick de svarande själva bedöma om han eller hon är aktiv/passiv.

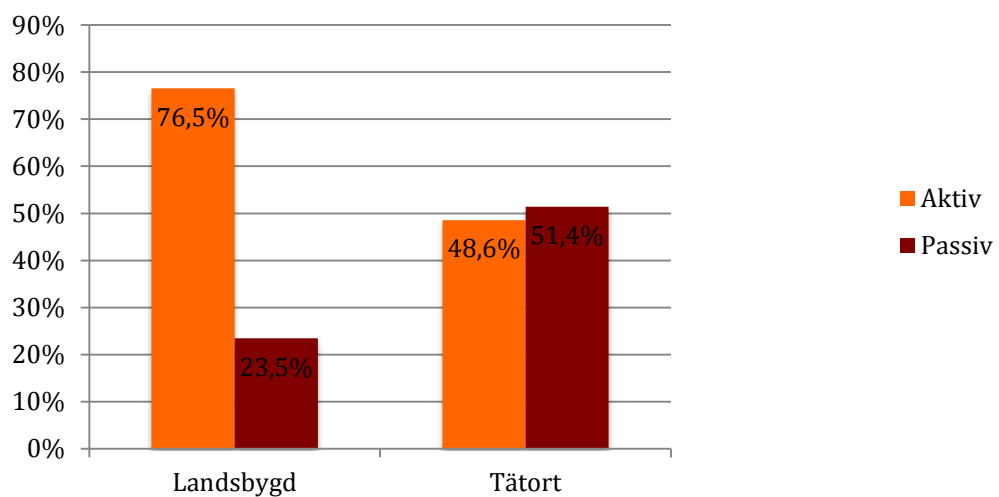
Figur 4.9. Andelen män och kvinnor som anser sig vara aktiva samt passiva skogsägare (män n=214, kvinnor n=62).

Av de svarande så kan man se tydligt att andelen aktiva skogsägare ökar med fastighetens storlek (figur 4.10).

Figur 4.10. Andelen aktiva och passiva skogsägare i förhållande till fastighetens storlek (n=274).

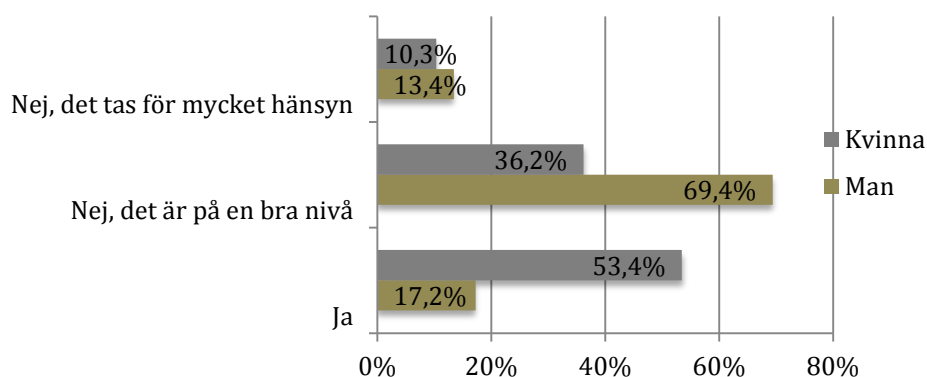
Det visade sig att fördelningen mellan aktiva och passiva skogsägare skiljer sig beroende på om man bor på landsbygd eller i tätort (figur 4.11).

Figur 4.11. Fördelningen aktiva och passiva bland skogsägare som bor på landsbygd och tätort (n=259)

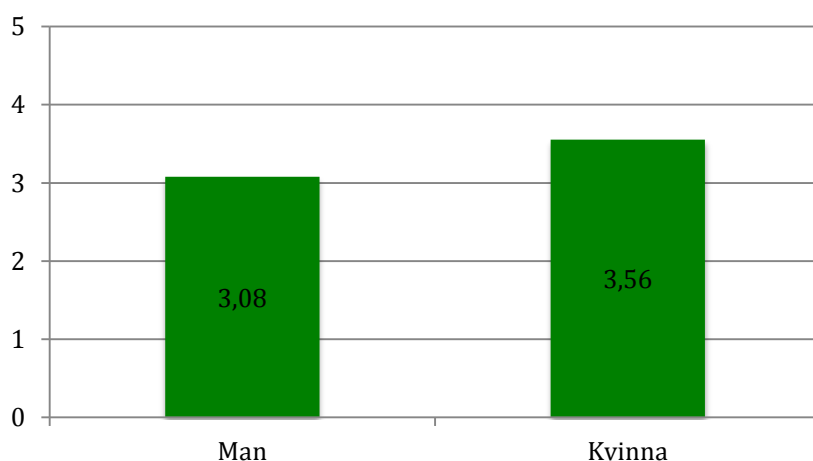
4.4 Naturvård i dagens skogsbruk

Förutom att män oftast anser sig vara aktivare skogsägare än vad kvinnor gör så framkommer även andra intressanta skillnader mellan könen i undersökningen. På frågan om man tycker att det krävs mer naturhänsyn i dagens skogsbruk svarar betydligt fler kvinnor än män "ja" (figur 4.12).

Figur 4.12. Andelen skogsägare som tycker att vi behöver ta mer naturhänsyn i dagens skogsbruk (män n=209, kvinnor n=58).

En del av enkäten bestod av att man skulle poängbedöma hur viktiga olika värden i skogsägandet var på en skala mellan 0 och 5. Kvinnorna värderade biologisk mångfald högre än män enligt nedan (figur 4.13).

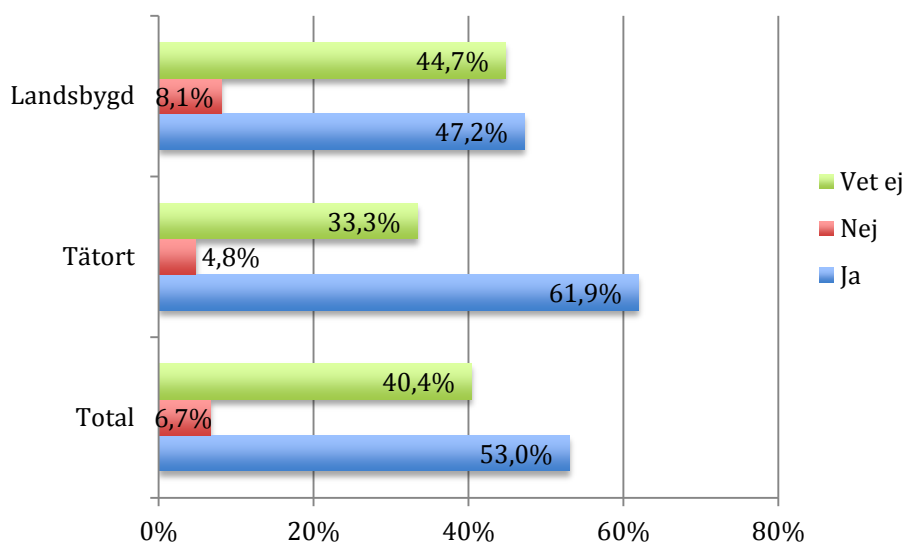

Figur 4.13. Hur skogsägarna värderar biologisk mångfald i en skala 0 – 5, (män n=208, kvinnor 54).

4.5 Hur kommer ägandet se ut framtiden?

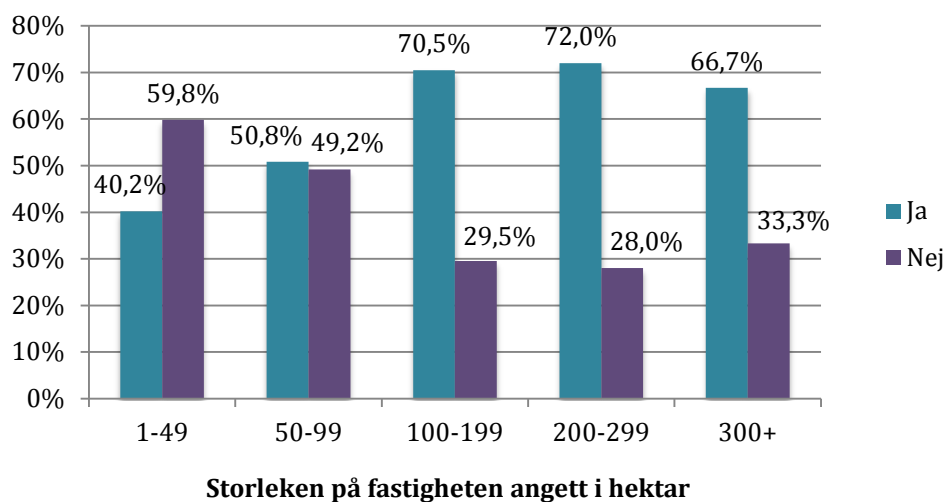
Medelåldern på VVDS medlemmar är hög (figur 4.3) och västra Värmland är ett avfolkningsområde. Det gör att man kan fundera på hur framtiden kommer att se ut. Kommer vi ha andra skogsägare, större fastigheter eller finns det intresse att ha kvar fastigheterna i nästa generation? I resultatet av undersökningen så kommer merparten av fastigheterna att ärvas inom familjen, men många vet inte hur det kommer bli ännu (figur 4.14). Det är en större andel som redan idag vet att fastigheten kommer fortsätta brukas inom familjen bland skogsägare som bor i tätorter.

I Skogsbarometern (2013) är det ca 70 procent som tänker överlåta sin fastighet inom släkten och 13 procent tänker sälja fastigheten på den öppna marknaden. Med tanke på att en stor del av de svarande i undersökningen är osäkra på hur framtiden kommer att bli så är det svårt att jämföra resultatet med Skogsbarometern.

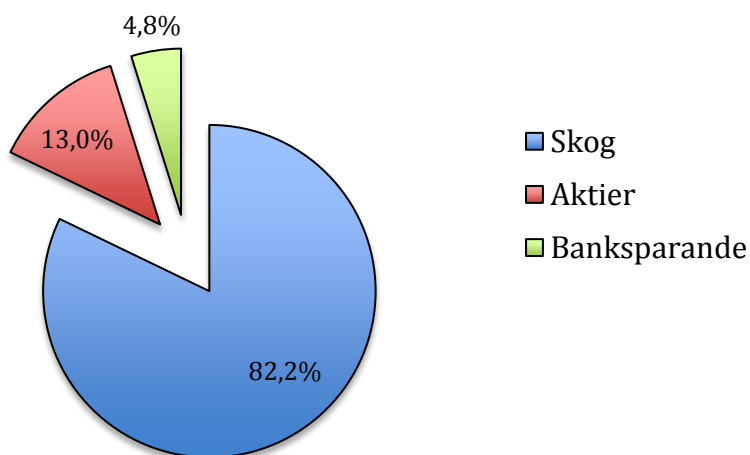
Figur 4.14. Andelen av fastigheterna som kommer fortsätta brukas inom familjen i nästa generation (n=270).

Medelåldern är, som tidigare konstaterats, hög i området, se figur 4.3. Det betyder att man inom en snar framtid kommer genomgå ett omfattande generationsskifte. I undersökningen ställdes frågan om man är intresserad av att investera i mer skogsmark i framtiden. Det visade sig att större fastighetsägare i större utsträckning var intresserade av att utöka sitt innehav, se figur 4.15.

Figur 4.15. Andelen skogsägare som är intresserade av att investera i mer skogsmark i framtiden (n=267).

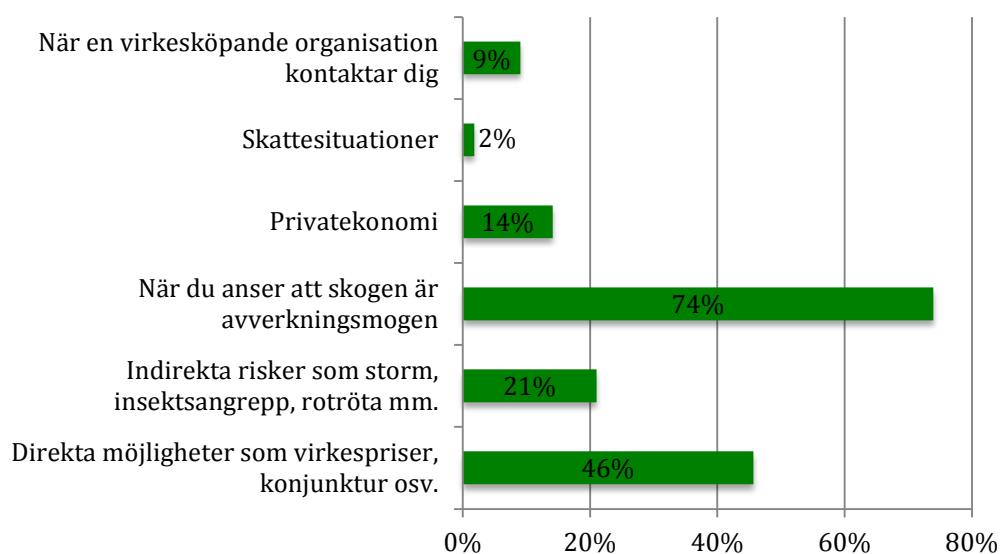
Man kan konstatera att hela 82,2 procent av de svarande medlemmarna i undersökningen anser att skogsägande är den tryggaste och bästa investeringen med tanke på ekonomisk avkastning och säkerhet i en jämförelse med aktier och banksparande (figur 4.16). Detta kan jämföras med de 63 procent som redovisas på motsvarande fråga i Skogsbarometern (2013).

Figur 4.16. Vad medlemmarna tycker är den bästa investeringen (n=269).

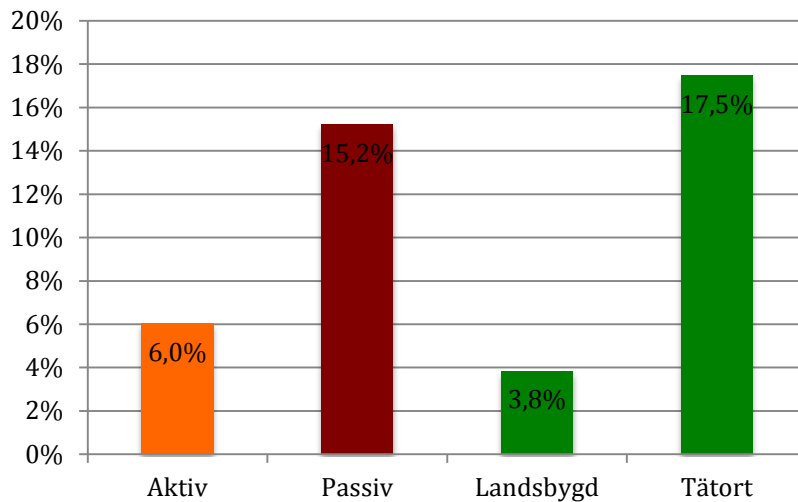
4.6 Vad är den avgörande faktorn när skogsägaren bestämmer sig för att avverka?

Vissa skogsägare planerar sina skötselåtgärder i skogen mycket noga och med tidsmarginal. Andra tar ett beslut om avverkning först när en virkesköpande organisation kontakter dem. Spannet är brett och nedan redovisas vad som påverkar mest när medlemmarna bestämmer sig för att avverka (figur 4.17).

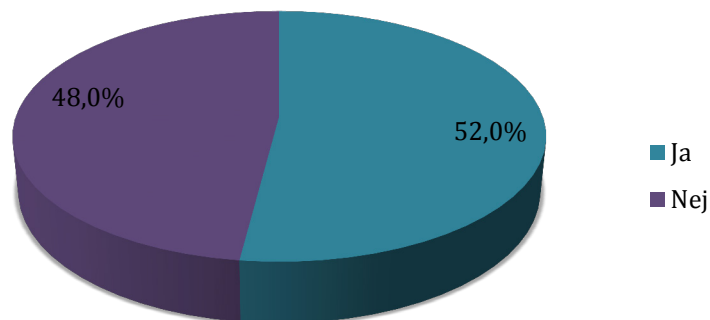
Figur 4.17. Vad avgör när en skogsägare bestämmer sig för att avverka (n=457)?

Det är 9 procent av de svarande som bestämmer sig för att avverka när en virkesköpare kontakter dem, se figur 4.17. Det är en intressant kategori skogsägare för VVDS och nedan redovisas vilka som i huvudsak har valt alternativet. Passiva och skogsägare som bor i tätort väntar i regel oftare på ett samtal från en aktör än aktiva från landsbygden.

Figur 4.18. Vilka som valt när en virkesköpare kontaktar mig (n=25).

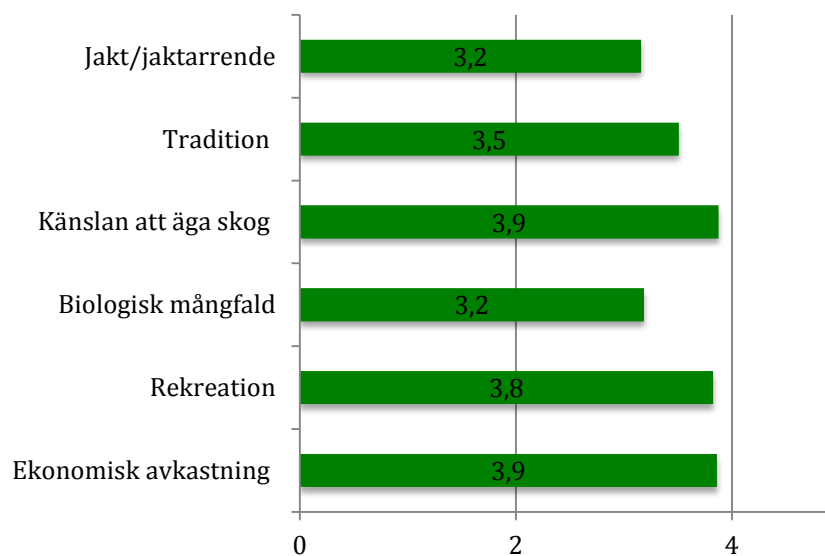
Det är 74 procent som svarat att man bestämmer sig för att avverka när skogen anses mogen. På frågan om man väntar med att slutavverka mogen skog i dagsläget svarar ca 52 procent ja (figur 4.19).

Figur 4.19. Väntar du i dagsläget med att slutavverka mogen skog? (n=271)

4.7 Olika värden i skogsägandet

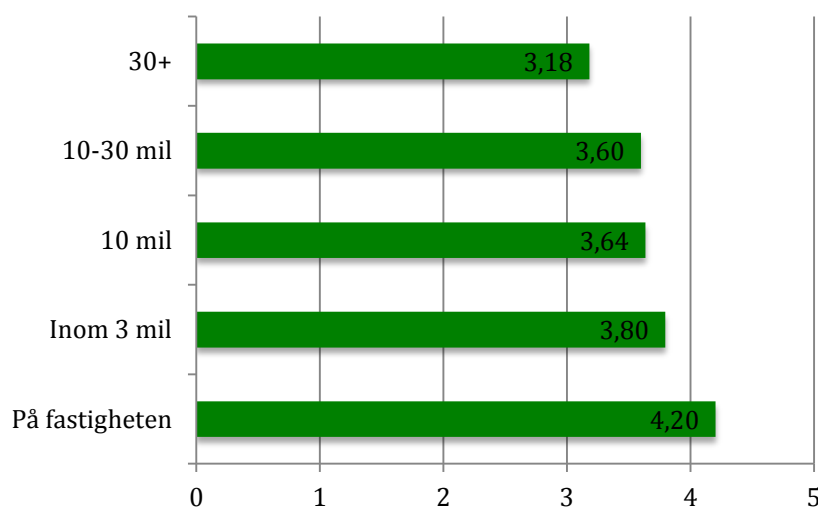
Det finns många olika värden med att äga skog. Vissa tycker att ekonomin är viktigast, andra rekreation och jakt. Ett antal punkter har ställts upp och medlemmarna har poängbedömt på en skala mellan 0 och 5 hur viktigt det är. Högst värderar man känslan att äga egen skog, rekreation och ekonomisk avkastning (figur 4.20).

Figur 4.20. Hur viktigt skogsägarna tycker att olika värden är (n=252).

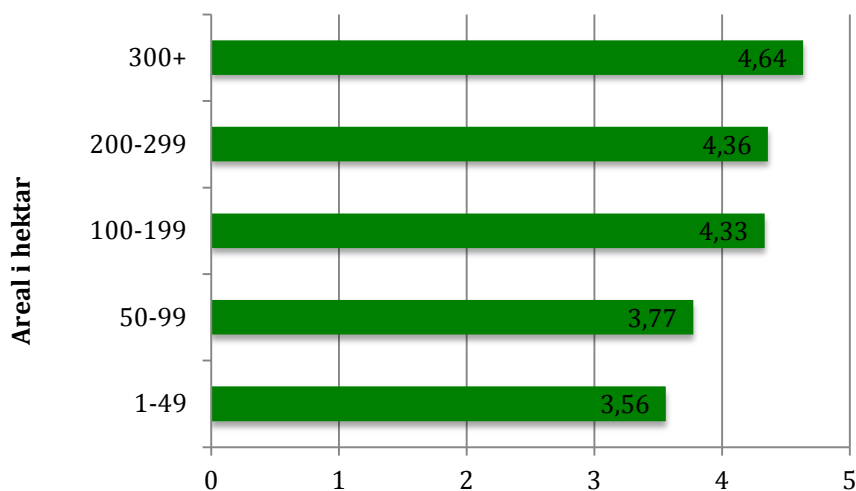
4.7.1 Ekonomisk avkastning

Ekonomisk avkastning är självklart en viktig del av skogsägandet. Det skiljer sig ändå ganska mycket mellan olika bakgrundsvariabler hur högt man värderar avkastningen. Skogsägare som bor på fastigheten värderar ekonomin betydligt mycket högre än de som bor över 30 mil från fastigheten.

Figur 4.21. Hur medlemmarna värderar ekonomisk avkastning på en skala 0 – 5 (n=269).

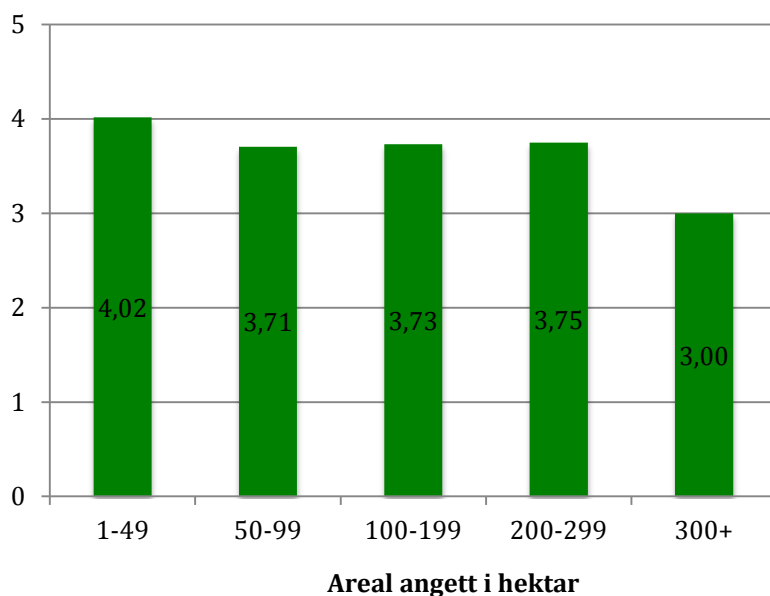
Större fastighetsägare värderar ekonomisk avkastning mycket högre än mindre (figur 4.22).

Figur 4.22. Hur värderar man ekonomisk avkastning i förhållande till hur stor fastighet man äger på en skala 0 – 5? (n=269).

4.7.2 Rekreation

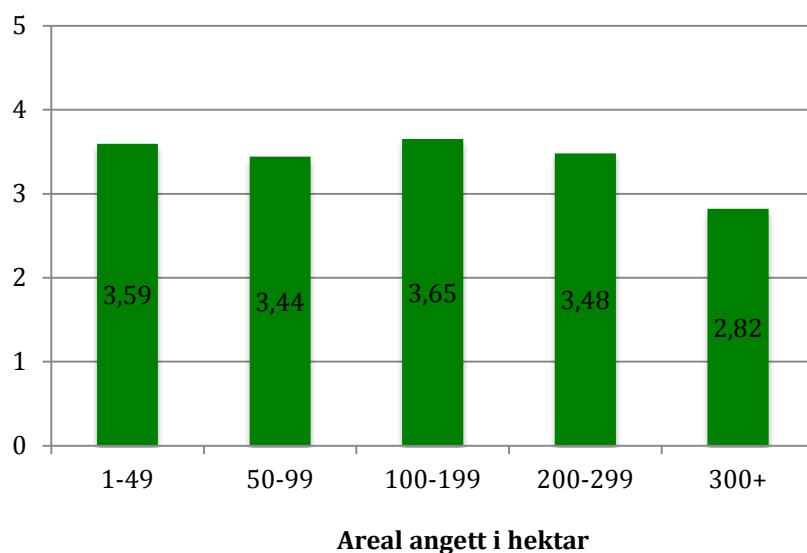
Skogsägande handlar för många om rekreation. I snitt så värderar medlemmarna rekreation till 3,8 på en skala mellan 0 och 5, se figur 4.20. Resultatet skiljer sig mellan stora och små markägare enligt diagrammet nedan (figur 4.23).

Figur 4.23. Hur medlemmarna värderar rekreation på en skala 0 – 5 (n=264).

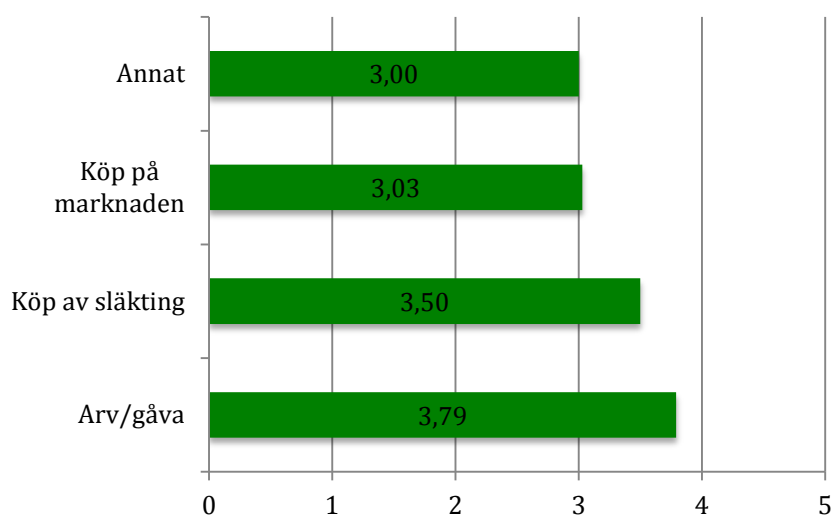
4.7.3 Tradition

För många är traditionen en viktig faktor vid skogsägandet. Slakten kanske har ägt skog i många generationer eller också kanske man känner att skogsägande är en viktig tradition på orten. I undersökningen värderade man tradition likvärdigt mellan arealklasserna förutom de största som har betydligt lägre.

Figur 4.24. Hur medlemmarna värderar tradition på en skala 0 – 5 (n=258).

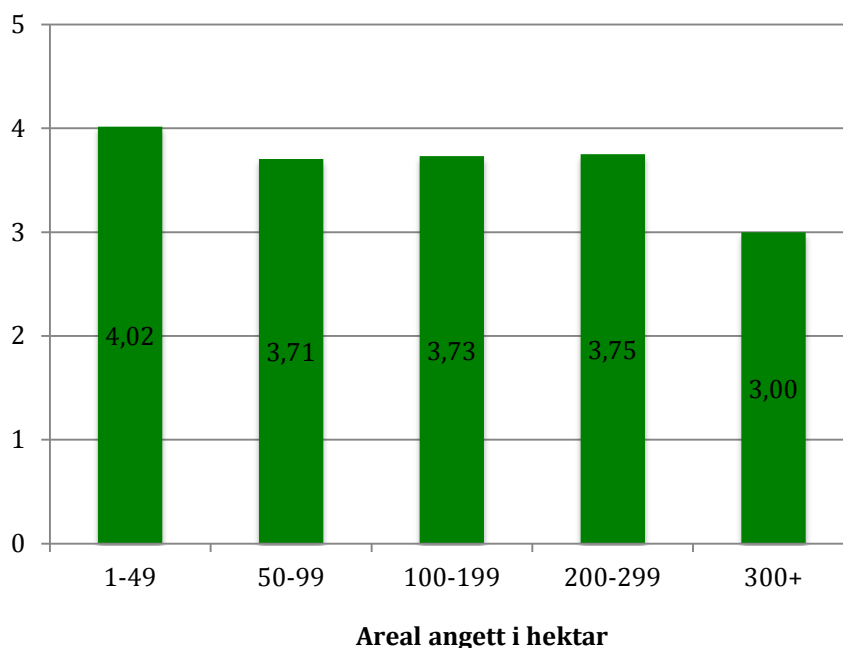
Skogsägare som har förvärvat sin fastighet inom slakten tycker att tradition är mycket viktigare än övriga (figur 4.25).

Figur 4.25. Hur medlemmarna värderar tradition i förhållande till hur man förvärvat sin fastighet, skala 0 – 5 (n=258).

4.7.4 Biologisk mångfald

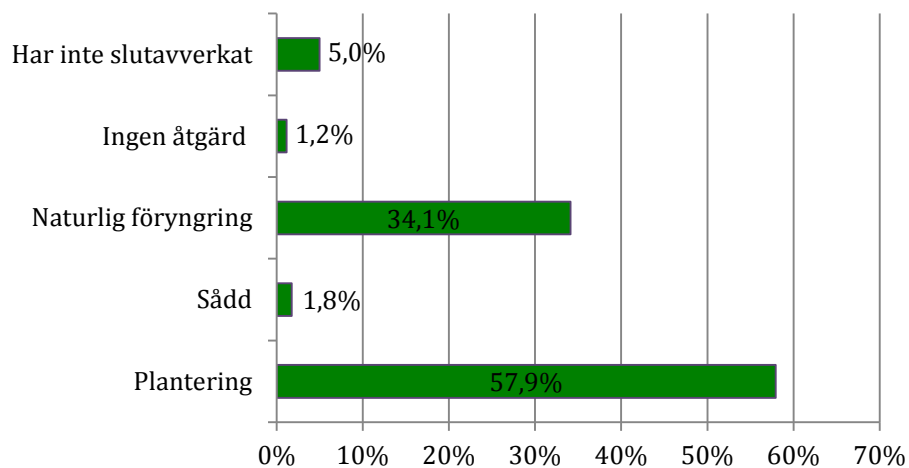
Som tidigare nämnts så värderar kvinnor biologisk mångfald högre än män, se figur 4.13. Resultatet från undersökningen visar att det även skiljer sig mellan stora och små fastighetsägare (figur 4.26).

Figur 4.26. Hur värderar medlemmarna väderar biologisk mångfald i förhållande till fastighetens storlek, skala 0 – 5 (n=252).

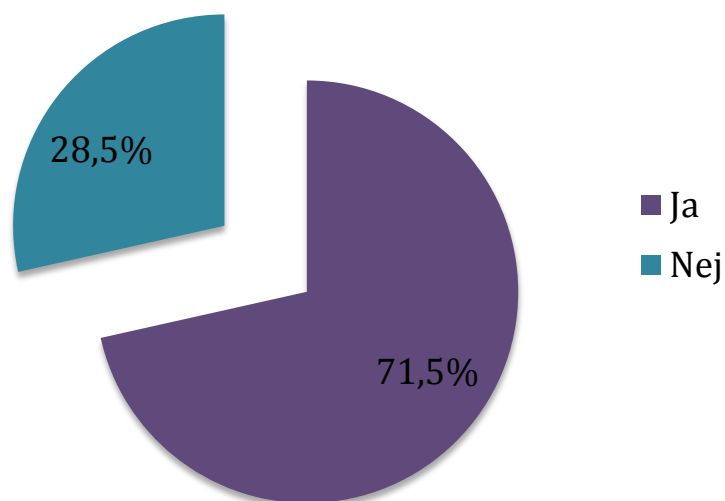
4.8 Skogsägarnas förnygringar

Enligt Skogsstyrelsens förnygringsrapport för Västra Värmland under åren 2009 – 2012 så förnygrades drygt 70 procent av arealen med plantering, drygt 10 procent med naturlig förnygring och drygt 10 procent lämnades utan åtgärd (andelen sådd var obetydlig). Av de svarande av VVDS medlemmar så ser fördelning utan enligt diagrammet nedan (figur 4.27).

Figur 4.27. Hur medlemmarna föryngrat huvuddelen av sin skogsmark (n=340).

Det är viktigt att skogsägare får den hjälp de behöver vid föryngringsfrågor. Många kanske tror att deras naturliga föryngring har gått bra medan den registreras som ingen åtgärd i skogsstyrelsens föryngringsrapport. En fråga i enkäten var om man har fått den hjälp som man behöver av inspektörerna på VVDS vid föryngringsfrågor (figur 4.28).

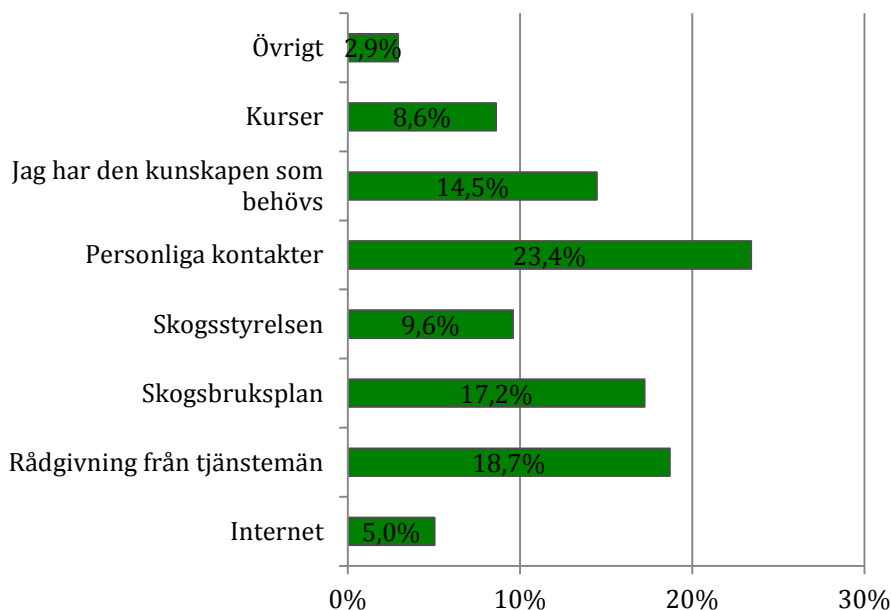

Figur 4.28. Har du fått den hjälp du behöver av VVDS vid föryngringsfrågor? (n=261)

4.9 Hur skaffar medlemmarna kunskap och vad avgör vilken samarbetspartner man väljer?

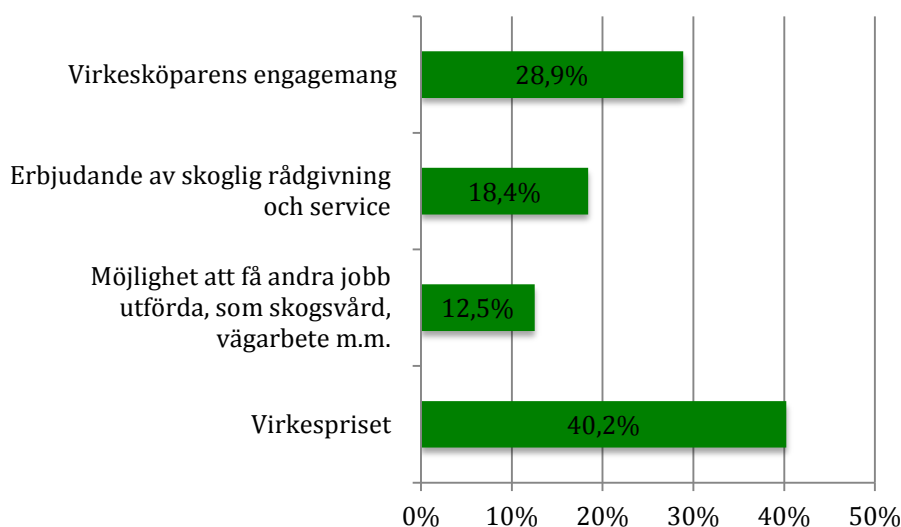
Det skiftar mycket mellan hur man får kunskapen som krävs i skogsägandet. Vissa överlåter viktiga beslut till bekanta, andra väljer att t.ex. gå kurser och söka sig

fram till kunskap via internet. Nedan redovisas hur medlemmarna på VVDS skaffar sig kunskap (figur 4.29).

Figur 4.29. Hur medlemmarna skaffar den kunskap som krävs för att äga skog (n=615).

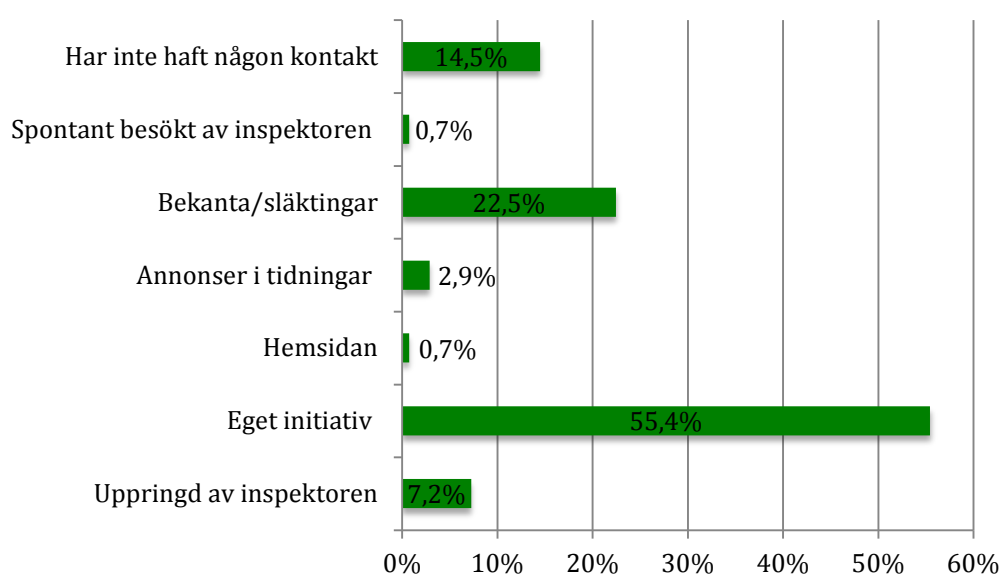
När skogsägaren bestämmer sig för att utföra en åtgärd i sin skog så behöver man sammarbeta med någon aktör på marknaden. I enkäten ställdes frågan vad som avgör vilken sammarbetspartner man väljer. Virkespriset var den viktigaste faktorn med 40,2 procent av skogsägarna som angav detta, men sedan kom virkesköparens engagemang på andra plats med 28,9 procent. Man värderar detta högre än erbjudande av skoglig rådgivning, service och möjligheten att få andra jobb utförda (figur 4.30).

Figur 4.30. Vad är avgörande för vilken aktör man väljer att anlita? (n=440)

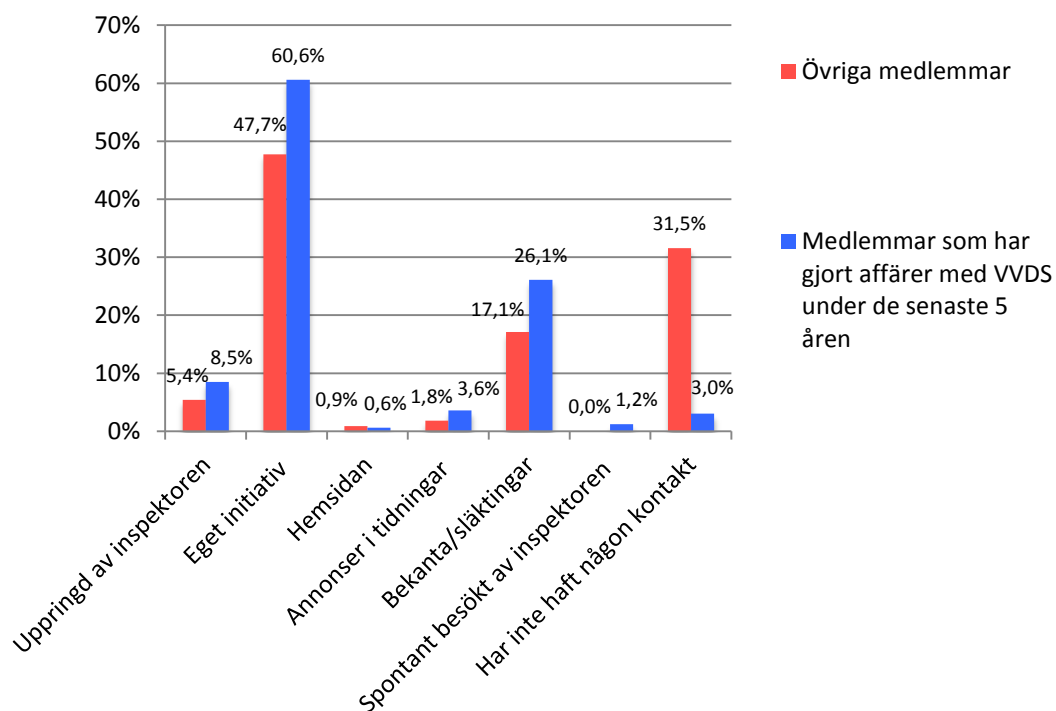
4.10 Medlemmarnas uppfattning av VVDS

Andra delen av enkäten är en utvärdering av VVDS. Tanken är att undersökningen ska kunna ta reda på vad föreningen kan bli bättre på och vad som är bra. Det innefattar både hur medlemmarnas uppfattning om inspektörerna är men även hur själva genomförandet av drivning och affärersuppgörelser har upplevts. På frågan hur första kontakten med VVDS gick till svarade en stor del av medlemmarna att man själv tagit ett eget initiativ och exempelvis ringt upp en inspektor. Det näst vanligaste är att man har sökt sig till VVDS via bekanta/släktingar (figur 4.31).

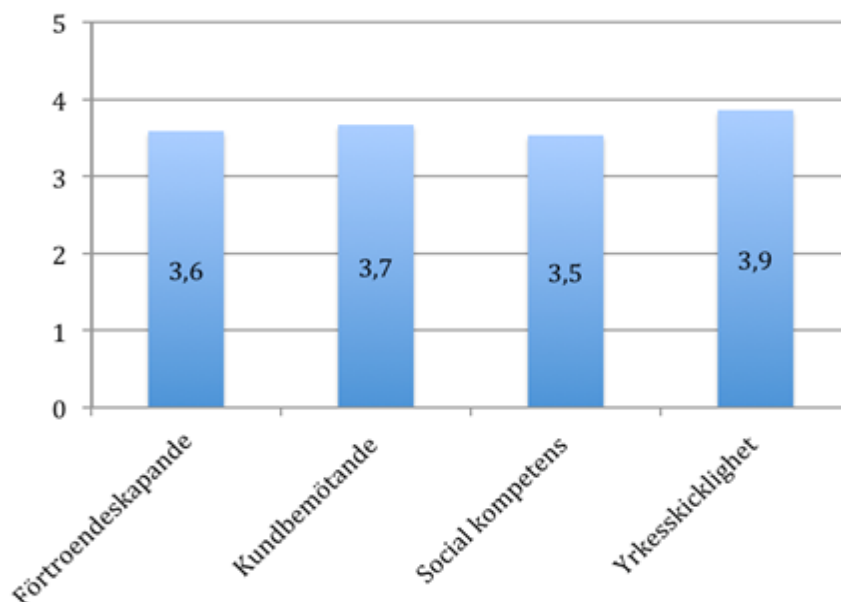
Figur 4.31. Hur medlemmarna fick första kontakten med VVDS (n=276).

Resultatet skiljer sig något mellan gruppen som gjort affärer med VVDS under de senaste 5 åren och övriga medlemmar (figur 4.32).

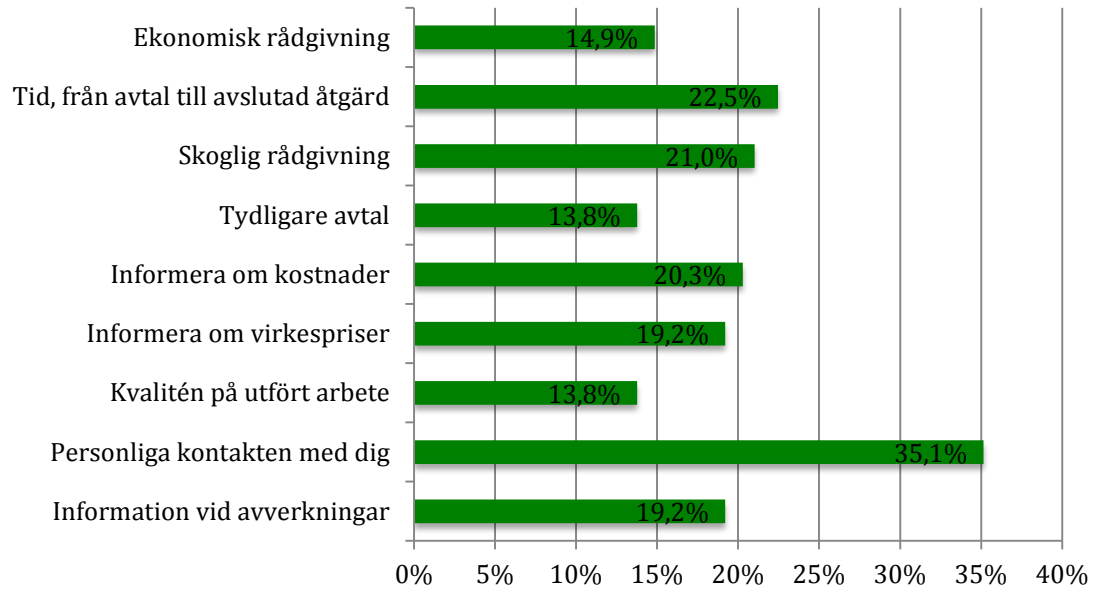
Figur 4.32. Skillnader i fördelning mellan hur man fått första kontakten med VVDS (n=276).

På en skala mellan 0 och 5 fick medlemmarna betygsätta hur helhetsbilden av aktuell inspektör på VVDS är (figur 4.33).

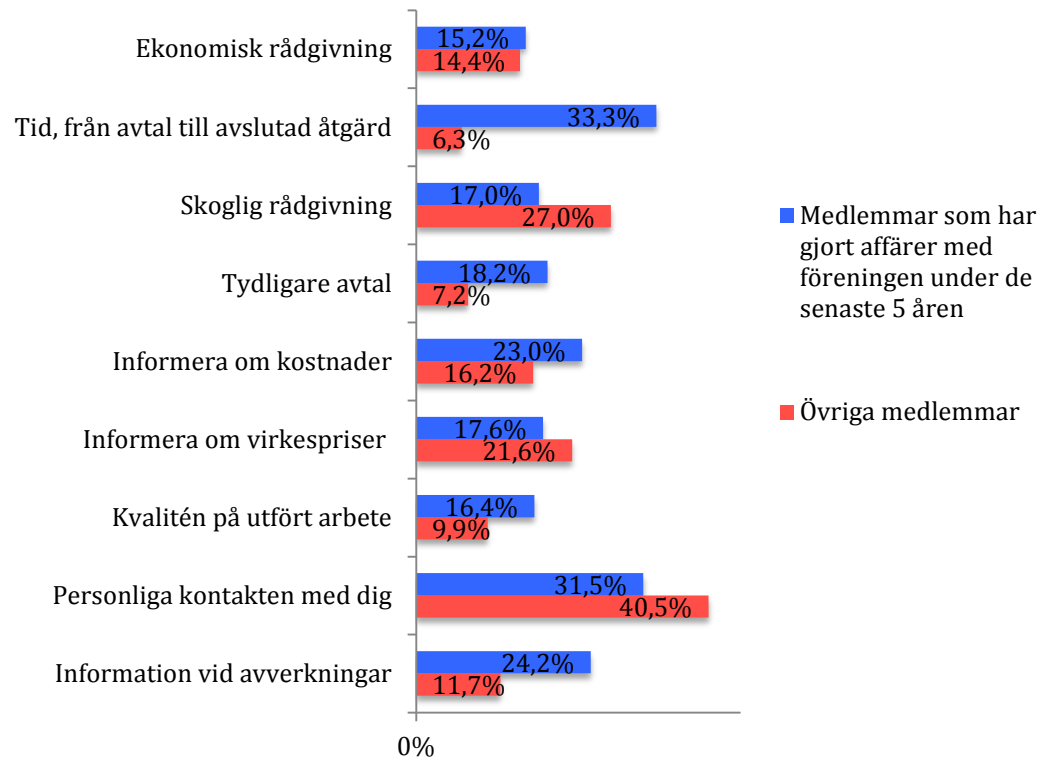
Figur 4.33. Medlemmarnas betygsättning på VVDS inspektorer, skala 0 – 5 (n=218).

För att kunna veta vad föreningen kan bli bättre på så ställdes frågan med ett antal alternativ att kryssa i. Den klart viktigaste punkten är den personliga kontakten med markägarna (figur 4.34).

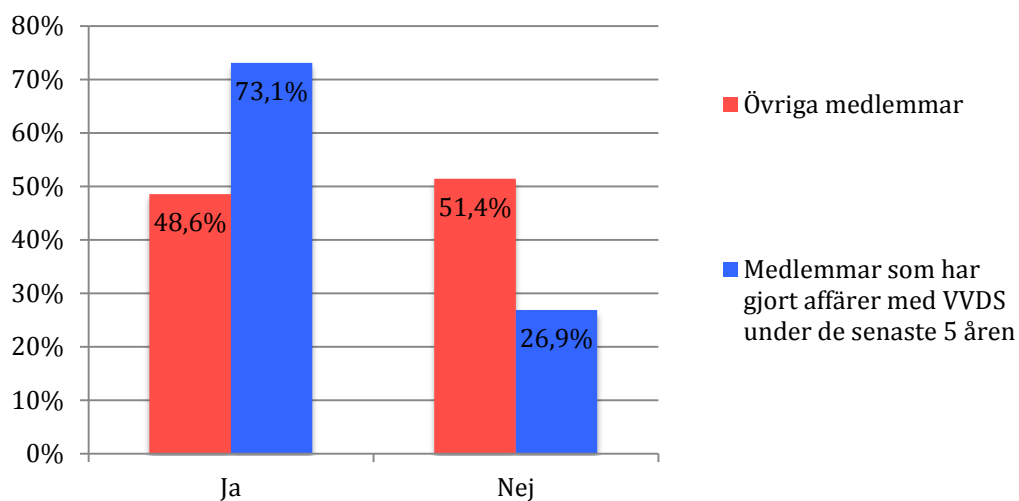
Figur 4.34. Vad tycker medlemmarna att VVDS kan bli bättre på (n=496)?

Även det här resultatet skiljer sig mellan gruppen som gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren och övriga medlemmar (figur 4.35).

Figur 4.35. Skillnader i vad man tycker VVDS kan bli bättre på mellan grupperna (n=496).

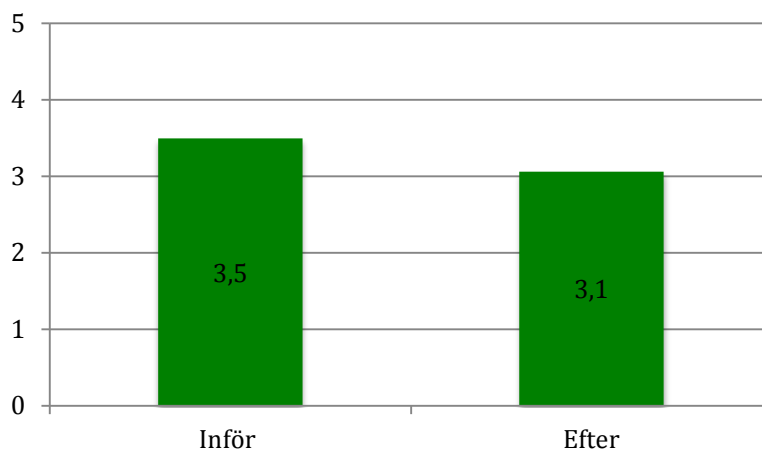
På frågan om man har varit i kontakt med VVDS under de senaste fem åren skiljer sig självklart resultatet mellan grupperna (figur 4.36).

Figur 4.36. Andelen medlemmar som har varit i kontakt med VVDS under de senaste fem åren (n=261).

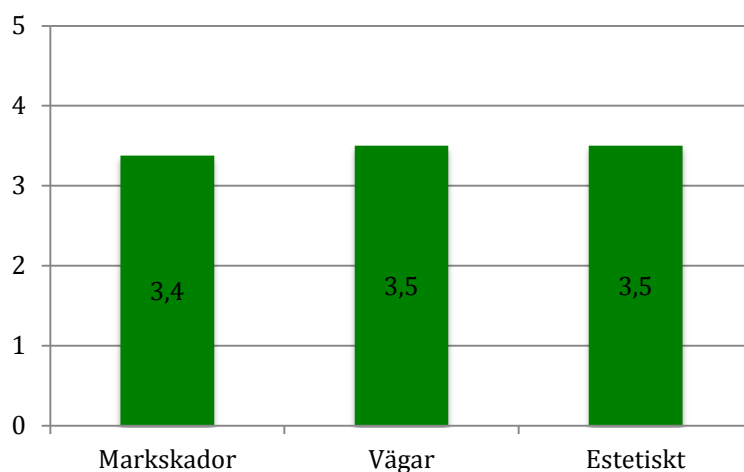
4.11 Skogsägarnas helhetsbild av senaste slutavverkningen med VVDS

För att kunna skapa förtroende och långsiktiga relationer till markägare så krävs det att man genomför bra arbeten med drivning, avtal, information mm. Medlemmarna fick betygsätta ett antal punkter från 0 till 5 om hur den senaste slutavverkningen genomförts. På frågan hur man tycker att informationen kring avverkningen har varit så har medlemmarna satt poäng enligt nedan (figur 4.37). Informationen efter upplevs alltså som något sämre än informationen inför ingreppet.

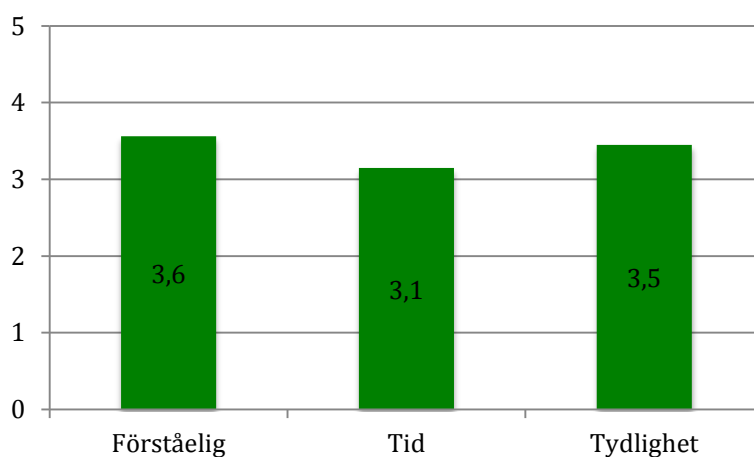
Figur 4.37. Hur var rådgivningen och informationen inför och efter slutavverkningen? (n=188)

På frågan hur man tycker att drivningen har genomförts betygsatte medlemmarna enligt nedan (figur 4.38). Det verkar alltså inte finnas några större skillnader mellan markskador, vägar och den estetiska aspekten.

Figur 4.38. Medlemmarnas betygsättning på arbetets utförande, (n=173).

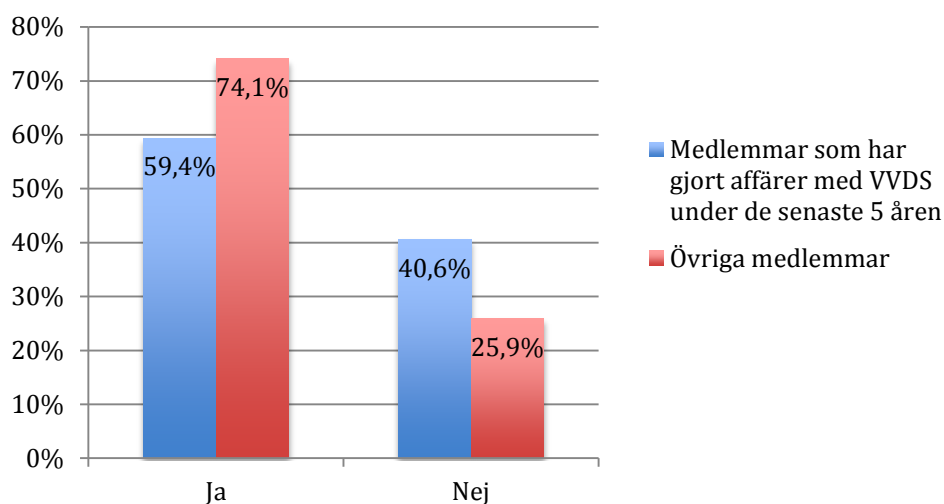
En viktig del i genomförande av slutavverkningen är hur redovisningen fungerat. Många är intresserade och vill sätta sig in i kostnader och intäkter. VVDS redovisning har poängbedömts av skogsägarna och många tycker att det tar för lång tid mellan ingrepp och redovisning (figur 4.39). Redovisningarna har fått höga betyg på hur förståelig och tydlig den är medan tiden anses vara sämre.

Figur 4.39. Hur medlemmarna tycker att redovisningen av slutavverkningens intäkter har varit, (n=188).

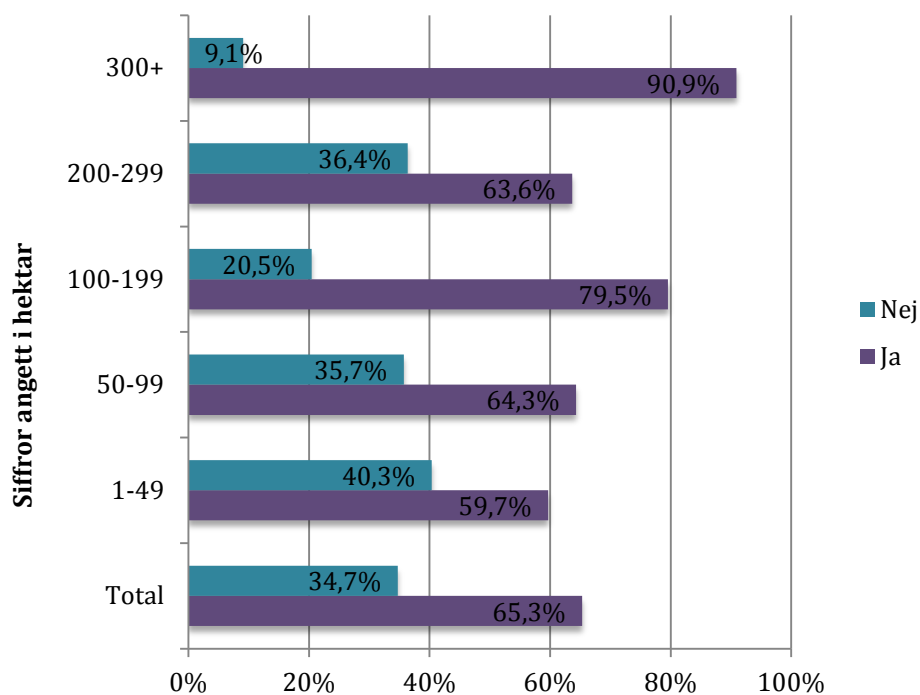
4.12 Andra aktörer på marknaden

Det finns ett flertal andra aktörer på marknaden och konkurrensen är hård. Majoriteten av VVDS medlemmar har sålt avverkningsrättigheter till andra aktörer under de senaste 10 åren (figur 4.40).

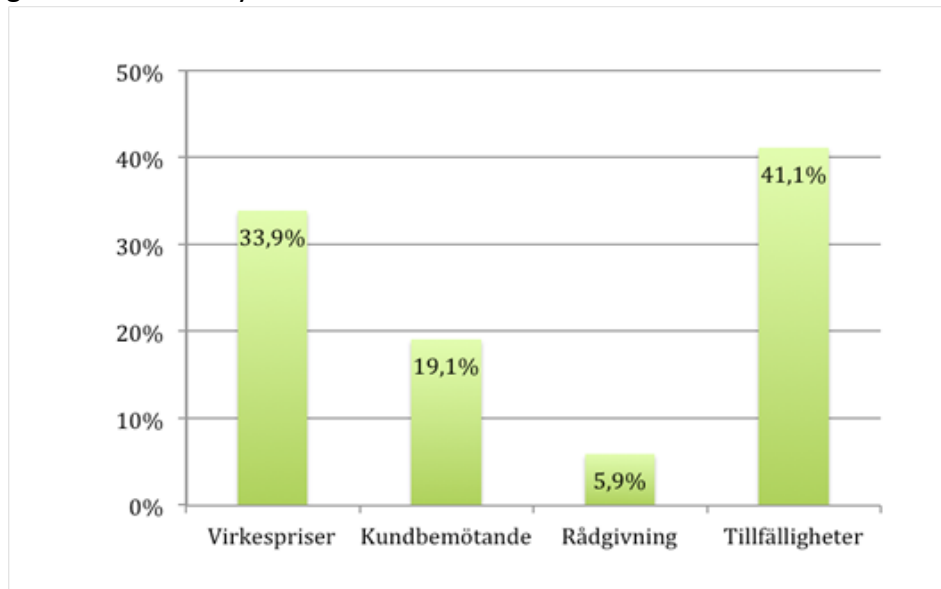
Figur 4.40. Andelen medlemmar som har sålt avverkningsrättigheter till någon annan aktör än VVDS under de senaste 10 åren (n=268).

Andelen ökar betydligt med fastighetens storlek (figur 4.41).

Figur 4.41. Andelen medlemmar som sålt slutavverkningsrättigheter i de olika arealklasserna (n=268).

Av medlemmarna som sålt avverkningsrättigheter till annan aktör så ställdes frågan om varför detta skett. De flesta svarade att det handlade om tillfälligheter och den absolut vanligaste anledningen är att andra aktörer har haft sina maskiner på grannmarken vilket har gjort att man kan minska på förflyttningskostnader, plus att man ibland kan erbjudas prispremier vid gemensamma volymer.

Figur 4.42. Anledningen till att man sålt slutavverkningsrättigheter till annan aktör (n=236).

4.13 Övriga åsikter

Enkäten är utformad så att man endast kan kryssa i olika alternativ på frågorna. Det finns ändå möjlighet att yttra sig i skrift om man vill, bland annat i sista frågan där man kan ge övriga synpunkter. Många tog tillfället i akt att ge tips till VVDS inspektorer.

Många medlemmar ville understryka hur viktigt det är med den personliga kontakten med inspektorn. Genom att ha långsiktiga relationer så skapas ett förtroende som ofta leder till fler affärer i framtiden.

Vissa skogsägare tyckte att man hade fått markskador som inte återställts. Det är viktigt för många att marken inte körs sönder.

Flera medlemmar har frågat vad som gäller vid muntliga avtal. Man har blivit lovad saker som inte kunnat uppfyllas.

5. DISKUSSION

I den här delen kommer jag diskutera och analysera enkätundersökningen och resultatet av den.

5.1 Framtidsutvecklingen

VVDS medlemmar har en högre medelålder än landets skogsägare som helhet (figur 4.3). Det innebär att man kan räkna med ett större generationsskifte än i övriga Sverige. I Axelsson och Petersens redovisning från Skogsbarometern (2013) är åtta av tio skogsägare över 50 år och 40 procent är över 65 år. I Grubbströms m.fl. (2004) undersökning konstaterades att ärvda fastigheter ger en känslomässig koppling till marken och många valde att behålla sin fastighet trots att innehavet inte brukas aktivt. I resultatet av min studie anser skogsägare som ärvt sin fastighet att traditionen är mycket viktig. Många av medlemmarna har ärvt fastigheterna inom familjen och det kan medföra ett annat tänk kring skogen och skogsskötseln, exempelvis kanske det finns känslor kopplade till fastigheten från barndomen osv. Det är inte säkert att man vill avverka skogen som tidigare varit en lekplats, eller där man lyckades skjuta sin första älg. Svampställena kan i vissa fall värderas högre än nettointäkterna från en slutavverkning. Noterbart i undersökningen är att majoriteten av alla svarande i dagsläget väntar med att slutavverka mogen skog. Enligt Skogsbarometern så tror nästan 60 procent att timmerpriserna kommer öka under en treårsperiod vilket kan vara en förklaring till utfallet.

Majoriteten av skogsägarna tänker överlåta fastigheten inom släkten och andelen är högre bland skogsägare som bor i tätorter (figur 4.14). Det förvånar mig lite eftersom det hade känts mer logiskt att traditionen och känslorna till skogsmarken skulle vara högre bland de som bor på sin fastighet men jag hittade inga samband som tyder på det i undersökningen.

I och med att VVDS är aktiva i ett avfolkningsområde så är det mycket troligt att fler skogsägare kommer att bo i tätorter med längre distanser till fastigheterna. Detta eftersom man som ung ofta är tvungen att söka sig till storstadsregioner för att kunna utbilda sig och söka de tjänster som man vill ha. Intresset för att köpa mer skogsmark är stort bland medlemmarna och särskilt bland de större fastighetsägarna (figur 4.15). Det kan innebära att vi i framtiden kommer att ha större fastigheter i området med färre skogsägare som följd. Konsekvenserna av detta skulle kunna bli en sämre förståelse och acceptans för skogsbruket i samhället som helhet eftersom det är färre som äger och brukar skogsfastigheter, samtidigt som skogsskötseln på dessa större enheter skulle kunna bedrivas mer rationellt.

På frågan vad man tycker är den bästa investeringen med tanke på framtida ekonomisk avkastning och risktaganden så svarar drygt 82 % i undersökningen

att man väljer skog före aktier och banksparande (figur 4.16). En majoritet av alla skogsägare i Lönnstedt och Svenssons studie (2000a) anser också att skogsinvesteringar är betydligt mycket säkrare än att placera pengar i aktier. Axelsson och Petersen ställde frågan om vad man skulle välja att investera en miljon kronor i av de olika alternativen och ca 60 procent av de svarande skogsägarna skulle köpa mer skog. Alla undersökningarna har fått fram liknande resultat där skogsägarna anser att skogsmark är ett mycket bra investeringsalternativ. I Lönnstedt och Svenssons andra studie (2000b) har man konstaterat att aktier är det bästa investeringsalternativet som har högst ekonomisk avkastning i förhållande till risktagandet. Jag tror att många kryssar i alternativet skogsmark för att det finns så många andra värden än bara ekonomisk avkastning med skogsägandet.

Endast 21 procent av medlemmarna tar i huvudsak sina beslut om avverkningar utefter indirekta risker som storm och insektsangrepp (figur 4.17). Dubbelt så många lägger fokus på att jämföra virkespriser och hela 52 procent av alla svarande väntar i dagsläget med att slutverka mogen skog (figur 4.19). Många väntar med sina avverkningar till dess att priserna blir högre, vilket kan medföra stora förluster på grund av indirekta risker samt att skogens tillväxt blir lägre ju äldre skogen blir. Troligtvis beror det på att man mycket lättare kan sätta sig in i priserna och jämföra mellan olika aktörer medan biologiska skador är svårare att bedöma och endast kan hanteras av ägare som har sådan kunskap och tid att besöka sina bestånd och bedöma risker.

5.2 Skogsbruksplan

Skogsbruksplanen är ett bra hjälpmedel för skogsägaren vid beslut om skogskötsel. Man får en professionell bedömning av vilka ingrepp som skall göras och när. Det visade sig att i gruppen skogsägare som gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren har en mycket större andel skogsbruksplaner än övriga (figur 4.6). En möjlig förklaring till resultatet är att om man inte är intresserad av skogsbruk och inte har en skogsbruksplan så kanske det är svårt att veta vad man behöver göra i sin skog. Därför kanske den många gånger får stå alldeles för länge innan t.ex. en gallring. Genom att försöka övertyga skogsägare om att skaffa skogsbruksplaner så tror jag att aktiviteten kommer öka eftersom det är lättare att sätta sig in i vad som behöver göras.

5.3 Certifieringar

Av de svarande är ca 20 procent certifierade enligt PEFC eller FSC (figur 4.7) och nästan 15 procent vet inte om deras fastighet är certifierad. I fakta skog nr 11 från år 2011 redovisas att en av fem privatägda fastigheter är certifierade och män samt åbor oftare är certifierade än vad kvinnor och utbor är (Lejon & Lidestav, årtal).

Jag tror anledningen till att så få är certifierade är för att man inte är insatt och medveten om vad det innebär. Siffrorna kommer säkerligen att ändras i framtiden eftersom samhället sätter mer och högre krav på skogsbrukets naturhänsyn.

5.4 Aktiva och passiva skogsägare

Skogsinspektörernas arbete handlar mycket om att kunna anpassa sig efter skogsägarens intressen och kunskaper. Alla skogsägare har olika behov av rådgivning och annan service. I undersökningen delades skogsägarna upp i aktiva och passiva skogsägare (figur 4.9). Skogsägarna fick själva bedöma vilken kategori som passade bäst in på dem. Resultatet visade att andelen aktiva skogsägare är betydligt större hos dem som bor på landsbygden och hos dem som äger större fastigheter. I Lidestav och Nordfjells studie (2002) ansåg sig de mindre markägarna inte lika ofta vara "skogsbrukare".

En större andel av dem som bor på fastigheten har naturligt nog nära till sin skogsmark. Det gör att marken är mer lättåtkomlig och det kan säkert påverka resultatet. Att det är fler aktiva skogsägare på större fastigheter är förklarligt eftersom fastigheten genererar en högre ekonomisk avkastning och därför intresserar ägaren mer. Att anse sig aktiv behöver inte betyda att man jobbar fysiskt med skogsarbete utan det kan lika gärna handla om man är med och tar mycket aktiva beslut i sitt skogsägarande och håller sig uppdaterad med exempelvis virkespriser.

Andelen aktiva skogsägare är ca 63 procent bland män medan det endast är 37 procent av kvinnorna. I Angelstams m.fl. (2004) undersökning konstateras att dubbelt så många män anser sig vara aktiva skogsägare av de svarande. Frågan är om det beror på att män oftare inte vill erkänna sig som passiva skogsägare eller om fördelningen faktiskt ser ut som den gör. Historiskt sett så är det ett mansdominerat område och möjligtvis hänger detta fortfarande kvar.

Ensamägare anser sig i allmänhet vara aktivare än gemensamma ägare i resultatet av Gun Lidestav och Solveig Berg Lejons (2014) studie men några sådana konstateranden kan inte göras i min undersökning.

5.5 Naturvård i dagens skogsbruk

Majoriteten av alla kvinnor i undersökningen tyckte att man behövde ta mer naturhänsyn i dagens skogsbruk till skillnad från männen där andelen var drygt 17 procent (figur 4.12). Kvinnorna värderade även biologisk mångfald högre än männen (figur 4.13). Resultatet liknar det som Nordlund och Westin (2011) fick där de deltagande kvinnorna i undersökningen värderar de ekologiska aspekterna högre än män.

Det är svårt att svara på varför resultatet har blivit så här men männen anser sig vara aktivare i sitt skogsägande och det skulle eventuellt kunna vara en skillnad i hur man ser på naturhänsynen beroende på vilka kunskaper man har i ämnet. Skillnader i inställningen till naturvård skiljde sig inte mellan medlemmarna som bodde i tätort eller på landsbygden vilket förvånar mig.

På frågan om man kan tänka sig att avsätta egen skogsmark mot ekonomisk kompensation så blev resultatet ca 50/50 och skillnaderna mellan män och kvinnor var minimala.

Lidestav och Nordfjell, (2002) ställde en liknande fråga som visar att nio procent av de deltagande skogsägarna inte är villiga att avstå mark trots ekonomisk kompensation medan en lika stor andel kan tänka sig att avsätta tio procent av sitt innehav utan ersättning.

5.6 Betydelsen av olika värden enligt medlemmarna

Känslan att äga skog och rekreation värderas lika högt som ekonomisk avkastning enligt medlemmarna (figur 4.20). I Lönnstedts (2011) studie konstaterar han att det är viktigt för många med känslan av att äga skog. Att ha en egen mark som man kan röra sig i och bruka efter egen vilja. Det är något som man bör ha i åtanke som virkesköpare/skogsinspektör. Större fastighetsägare har oftast mer fokus på ekonomisk avkastning medan mindre fastighetsägare har en högre andel som låter andra intressen gå före. För många är jakten en mycket viktig del av skogsägandet medan den är helt ointressant för andra.

Nordlund och Westin (2011) konstaterade att de deltagande åborna i undersökningen värderade intäkterna från skogen något högre medan rekreation och jakt endast visar på en marginell skillnad. Utborna ser oftare fastigheten som en möjlighet till att hålla kvar kontakten med sina släktingar och vänner på orten. Det finns likheter med mitt resultat och tydligast är att åborna värderar ekonomisk avkastning högre. Jakten värderades högre av åborna men i övrigt är skillnaderna marginella mellan åbor och utbor.

5.7 Föryngring

Nästan 3 av 10 medlemmar tycker inte att man fått den hjälp man behöver av VVDS när det gäller föryngringsfrågor (figur 4.28). Det är oroväckande siffror eftersom föryngringsfasen är så viktig för framtida bestånd.

Enligt Polytax (2011) så har Västra Värmland störst andel skogsägare med "ingen åtgärd" som återväxtstrategi; 15 procent av all areal. Medeltalet för hela landet är runt 3 procent och endast två distrikt har över 10 procent. Endast 65 procent av områdets föryngringsareal är godkänd.

Regionen är sämst i landet på att uppfylla godkända föryngringar och problemet kan vara brist på information. Andelen medlemmar som kryssat i att man inte gjort någon åtgärd är 1,2 procent (figur 4.27). Det är en låg siffra för regionen och antingen så är VVDS medlemmar bättre på att föryngra sin skogsmark än övriga skogsägare i området men man kan misstänka att många inte är medvetna om att föryngringarna är misslyckade. Det finns en risk att man har kryssat i naturlig föryngring istället för ingen åtgärd vilket har gjort att resultatet är osäkert.

5.8 Vad behöver VVDS inspektorer bli bättre på?

Den viktigaste delen av undersökningen är utvärderingen av föreningen. Genom att lyssna på medlemmarnas synpunkter kan man anpassa sig mer till deras åsikter och behov. Ett viktigt konstaterande är att föreningen generellt verkar ha ett gott rykte och en bra tradition i området eftersom så många väljer att vända sig till VVDS på eget initiativ. Samtidigt visar denna undersökning att det mindre än 1 av 10 personer som har fått sin första kontakt med VVDS genom att en inspektör har kontaktat dem (figur 4.31). Det är något som kan bli klart bättre och som kanske också måste bli det eftersom konkurrensen mellan olika virkesköpande aktörer är stor och tenderar att öka.

Medlemmarna fick poängbedöma VVDS inspektorer inom olika områden och man har fått höga betyg (figur 4.33). Medlemmarna ansåg att yrkesskickligheten är högst med hela 3,9 på en skala mellan 0 och 5. Bedömningen av inspektörerna visar att dessa överlag ger ett bra intryck på skogsägarna och inger förtroende och erbjuder bra skoglig rådgivning.

Nästan en av tio medlemmar bestämmer sig för att vidta en åtgärd i skogen när en virkesköpande organisation kontaktar dem. Att inspektörerna ringer upp skogsägarna verkar enligt undersökningen positivt och i vissa fall avgörande. På frågan vilken aktör man väljer som samarbetspartner så svarar ca 29 procent att virkesköparens engagemang är avgörande (figur 4.29). För VVDS del så tror jag att man skulle vinna mycket på att ringa upp varje medlem, särskilt dem som inte har varit i kontakt med föreningen på länge och erbjuda dessa skoglig rådgivning. Hela 40 procent av medlemmarna som inte har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren tycker att organisationen borde bli bättre på den personliga kontakten med dem (figur 4.35).

Medlemmarna fick poängbedöma hur olika delar av den senaste slutavverkningen med VVDS var och även där har föreningen fått höga betyg. Det man kan uttyda från resultatet är att informationen efter slutavverkningen kan bli bättre (figur 4.37). Det kan handla om att ringa upp skogsägaren och fråga hur man tycker att avverkningen har gått och om det finns några övriga frågor och funderingar. Det kan också handla om att bli bättre på att diskutera och informera i föryngringsfrågor eftersom nästan 30 procent anser att de inte har fått den rådgivning de behöver beträffande detta.

En annan del som skogsägarna tycker kan bli bättre är tiden mellan avverkningen och redovisningen av avverkningens intäkter (figur 4.39). Andra punkter som en del av medlemmarna tycker kan bli bättre är skoglig rådgivning, information om kostnader i skogsskötseln och information vid avverkningar (figur 4.34)

5.9 Konkurrenten mellan aktörer

Även om VVDS har många trogna medlemmar som endast säljer sitt virke till föreningen så är konkurrensen hård. Det är därför vanligt att man samarbetar med andra aktörer på marknaden. Majoriteten av medlemmarna har sålt avverkningsrättigheter till andra aktörer under de senaste tio åren och andelen är större bland medlemmar som inte gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren (figur 4.40). Man kan aldrig komma ifrån att skogsägarna vänder sig till andra aktörer men det går säkert att minska andelen. Stora fastighetsägare har en betydligt större andel som sålt avverkningsrättigheter till andra aktörer vilket är logiskt med tanke på att man gör fler affärer under samma tid som mindre fastighetsägare (figur 4.41).

Anledningen till att man vänt sig till konkurrenter är i huvudsak tillfälligheter och virkespriserna. Många av de svarande har skrivit att andra företag har haft maskiner på grannmarken och därav kan man undvika förflyttningskostnader. Det verkar vara ett väl fungerande argument för att skogsägare ska vilja sälja avverkningsrättigheter.

5.10 Undersökningens svagheter

En enkätundersökning är en kvantitativ metod för att få kunskap inom ett område och kunna hitta samband och tendenser. Det handlar mycket om att ställa rätt frågor och att dessa är lagom många. Det ska inte ta för lång tid att fylla i enkäten men samtidigt ska det vara tillräckligt många frågor för att man ska kunna göra intressanta konstateranden.

Svarsfrekvensen var låg i undersökningen med totalt 37,9 procent. Det skilde mycket i svaren mellan gruppen medlemmar som har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren och övriga skogsägare. Medlemsregistret är inte uppdaterat och jag fick många samtal och mail om att man inte längre äger sin skog. Flera medlemmar var avlidna och vissa av skogsägarna visste inte om att de var medlemmar. Jag tror att det finns ett stort antal medlemmar i den övriga gruppen som inte längre är skogsägare och som enbart avstår från att svara vilket kan förklara den låga svarsfrekvensen. Gruppen med övriga medlemmar har en större andel som inte varit i kontakt med VVDS i över huvud taget (figur 4.31). Vissa kanske inte känner sig lika motiverad att fylla i enkäten när den innehåller en utvärdering av ett företag som man inte har varit i kontakt med.

Min uppfattning är att många av medlemmarna kände oro över att man inte fick vara helt anonym i sina svar. Jag fick flera telefonsamtal där man ifrågasatte anonymiteten eftersom ett svarskort till lotteriet skickats med. Jag var tydlig i mitt missivbrev med att förklara att jag separerar det direkt från enkäten men den kanske ändå uppstår frågor kring detta. Jag valde att numrera sista sidan på varje enkät för att kunna bocka av de personer som svarat så att man slipper få en påminnelse. Detta kanske har fått vissa till att bli tveksamma till anonymitetsskyddet.

Nu i efterhand kan jag också konstatera att jag skulle ha försökt vara ännu tydligare i mina enkätfrågor. Ett problem som uppstod var att många missuppfattade frågorna och exempelvis kryssade i flera svarsalternativ istället för ett.

Exempel:

Hur har du förvärvat huvuddelen av din skog?

Arv/gåva	☒
Köp av släkting	☐
Köp på marknaden	☒
Annat	☐

På den här frågan skulle jag ha poängterat att endast ett svarsalternativ kan väljas. Resultatet blir att den svarande får dubbelt så stor inverkan.

Vissa diagram innehåller fler svar än antalet deltagande i undersökningen. Det beror på att flera svarsalternativ har varit möjliga att kryssa i, t.ex. figur 4.34.

Jag erbjöd medlemmarna möjligheten att få enkäten skickat till deras mail. Min tanke var att det kunde uppfattas som lättvindigare än att behöva fylla i för hand och posta enkäten, särskilt bland de yngre skogsägarna. Det var endast två personer som utnyttjade den möjligheten vilket förvånar mig.

6. SAMMANFATTNING

Västra Värmland och Dals skogsägarförening är Sveriges äldsta skogsägarförening med bibehållet namn och den startades redan 1931. Man har trogna medlemmar och är också en välkänd aktör i sitt verksamhetsområde. Föreningens vision är att få fler medlemmar men även att försöka få inaktiva medlemmar att leverera virke till föreningen igen. För att kunna vara den självklara samarbetspartnern i området så är det viktigt att veta vad organisationen kan bli bättre på. Medlemmarnas åsikter är viktiga för VVDS fortsatta arbete med att anpassa sig efter skogsägarnas behov. För att undersöka vad dessa tycker genomfördes därför en enkätundersökning.

Undersökningen är uppdelad i två delar, dels en där medlemmarna besvarar bakgrundsfrågor som exempelvis areal på fastigheten och hur man förvärvat huvuddelen av sin skogsmark. Den andra delen är en utvärdering av VVDS som organisation och vilken uppfattning man har om inspektorerna. Enkäten skickades ut till 728 skogsägare och 276 besvarades vilket ger en svarsfrekvens på 38 procent. Skogsägarna delades upp i de som har gjort affärer med VVDS under de senaste fem åren och övriga medlemmar. Det var stor skillnad i svarsfrekvens mellan grupperna men resultatet har presenterats av det totala antalet svarande i huvudsak.

I den första delen av enkäten kan man konstatera att medelåldern på VVDS medlemmar är högre än medelåldern på samtliga skogsägare i Sverige. Andelen män är också hög med hela 77 procent. Medlemmarna har också i genomsnitt större fastigheter än vad som gäller för Sverige som helhet. Majoriteten av skogsägarna tänker försöka behålla fastigheten inom släkten i nästa generation och intresset för att investera i mer skogsmark är stort, särskilt bland de större fastighetsägarna. De största skillnaderna mellan män och kvinnor som visas i undersökningen är inställningen till naturvård i skogsbruket. Hela 53 procent av kvinnorna tyckte att man behöver ta en större naturhänsyn att jämföra med männens 17 procent. Betydligt fler män än kvinnor anser sig vara aktiva skogsägare.

Den viktigaste delen är hur man tycker att VVDS är som samarbetspartner och vad medlemmarna tycker är viktigt vid valet av aktör. Betygsättningen på inspektorerna var hög och yrkesskickligheten ansågs vara mycket hög. Man tycker dock att informationen efter en slutavverkning kan bli bättre och att tiden mellan avverkning och redovisning skall vara kortare. Anmärkningsvärt i undersökningen är att endast ca 7 procent av medlemmarna blev kontaktade av en inspektor vid sin första kontakt med organisationen. Merparten fick själva kontakta VVDS på eget initiativ eller genom tips från bekanta och släktingar. Det medlemmarna anser är den viktigaste faktorn vid valet av samarbetspartner är virkespriset men även virkesköparens engagemang spelar en stor roll. Av de svarande anser 35 procent att VVDS kan bli bättre på att ha en personlig kontakt med skogsägarna.

7. KÄLLFÖRTECKNING

Andersson, M. (2012). Assessing non-industrial private forest owners' attitudes to risk: Do owner and property characteristics matter? *Journal of Forest Economics* 18, 3–13.

Angelstam, P., Bro, A., Jansson, G., Uliczka, H. (2004). Non-industrial Private Forest Owners' Knowledge of and Attitudes Towards Nature Conservation. *Scand. J. For. Res.* 19: 274-288.

Bergh, J. (2006). Vad tycker skogsägare om virkesinköpare och inköpsorganisationer? Examensarbete från Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg.

Berg Lejon, S. & Lidestav G. (2013). Harvesting and silvicultural activities in Swedish family forestry – behavior changes from a gender perspective. *Scandinavian Journal of Forest Research* 28:2, 136-142.

Berg Lejon, S. & Lidestav, G. (2009). *Skogscertifiering – vem, hur och varför?* Fakta skog 2009, 11. Växjö; SLU.

Bergquist J., Eriksson, A. & Fries, C. Polytax återväxttaxering 1999-2009. Skogsstyrelsen.

Boman, M., Kindstrand, C., Mattson, L. & Norman, J. (2008). Attitudes towards various forest functions: A comparison between private forest owners and forest officers. *Scandinavian Journal of Forest Research* 23: 133-136.

Christiansen, L. & Stridsman, M. Skogsstatistisk årsbok (2013). Skogsstyrelsen.

Cory, N & Nilsson, P. Riksskogstaxeringen (2013). Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU. Umeå.

Eriksson, L., Ingemarson, F. & Lindhagen, A. 2006. A typology of small-scale private forest owners in Sweden. *Scandinavian Journal of Forest Research* 21, 249-259.

Granlöf, D. (2012). Enkätundersökning om skogsägare inom Norrskogs upptagningsområde. Examensarbete från Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg.

Grubbström, A., Jörgensen, H. & Stjernström, O. (2010). Private Landowners' Relation to Land and Forest in Two Estonian Counties. *Journal of northern studies* 2, 33-54.

Jeffrey, J. Fox. (2002). Att hitta och behålla kunder. Stockholm: Telegram bokförlag.

Lidestav, G. & Nordfjell, T. (2002). Svenska skogsägare i nytt ljus. *Fakta skog* 11, SLU.

Lönnstedt, L. (2011). Small Scale Forest Owners' Responsibilities: Results from a Swedish Case Study. *Small-scale Forestry* 11, 407–416.

Lönnstedt, L & Svensson, J. (2000a). Non-industrial Private Forest Owners' Risk Preferences. *Scand. J. For. Res.* 15, 651–660.

Lönnstedt, L. & Svensson, J. (2000b). Return and Risk in Timberland and Other Investment Alternatives for NIPF Owners. *Scand. J. For. Res.* 15, 661–669.

Nordlund, A. & Westin, K. (2011). Forest Values and Forest Management Attitudes among Private Forest Owners in Sweden. *Forests* 2, 30-50.

Richnau, G m.fl. (2013). Multifaceted Value Profiles of Forest Owner Categories in South Sweden: The River Helge a Catchment as a Case Study. *AMBIO* 42, 188–200.

Skogsbarometern (2013). (Swedbank och Sparbankerna, LRF Konsult).

Skogsbarometern (2012). Skogsbarometern. (Swedbank och Sparbankerna, LRF Konsult).

Trost J., (2007) Enkätboken. Uppsala: Studentlitteratur AB.

Internetdokument

Länk A:

Swedac (2014). Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll. (Online)
Tillgänglig: <http://www.swedac.se/> (2014-04-15).

Länk B:

PEFC (2014). Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes. (Online) Tillgänglig: <http://pefc.se/om-svenska-pefc/> (2014-04-15)

Länk C:

PEFC (2014). Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes. (Online) Tillgänglig: <http://pefc.se/om-skogscertifiering/> (2014-04-15)

8. BILAGOR

8.1 Bilaga 1

Enkät

Är du:

Man

Kvinna

Ålder:

-35

36-45

46-55

56-65

65+

Hur stort är ditt skogsinnehav angett i hektar?

1-49

50-99

100-199

200-299

300+

Anser du dig vara aktiv eller passiv som skogsägare?

Aktiv

Passiv

Har du en grön skogsbruksplan som är yngre än 10 år?

Ja

Nej, men jag vill ha

Nej

Är din fastighet certifierad?

Ja, enligt PEFC

Ja, enligt FSC

Ja, enligt båda

Nej

Vet ej

Äger du huvuddelen av fastigheten tillsammans med någon eller några andra personer utöver make/maka?

Ja

Nej

Hur långt från din skogsfastighet bor du?

På fastigheten

Inom 3 mil

3-10 mil

10-30 mil

30+

Bor du i tätort eller på landsbygd?

Tätort

Landsbygd

Vad är det som påverkar dig mest när du bestämmer dig för att avverka? (Välj max 2 alternativ)

Direkta möjligheter som virkespriser, konjunktur osv.

Indirekta risker som storm, insektsangrepp, rotröta mm.

När du anser att skogen är avverkningsmogen

Privatekonomi

Skattessituationer

När en virkesköpande organisation kontaktar dig

Vilket av följande alternativ anser du är den bästa investeringen endast med tanke på risk och ekonomisk avkastning?

Skog

Aktier

Banksparande

Är du nöjd med virkespriserna som råder?

Timmer:

Ja

Nej

Vet ej

Massaved:

Ja

Nej

Vet ej

Väntar du medvetet i dagsläget med att slutavverka mogen skog?

Ja

Nej

Anser du att det behövs mer naturhänsyn i dagens skogsbruk?

Ja

Nej, det är på en bra nivå

Nej, det tas för mycket hänsyn

Skulle du kunna tänka dig att avsätta egen skog till naturvårdsändamål mot ekonomisk kompensation?

Ja

Nej

Hur har du förvärvat huvuddelen av din skog?

Arv/gåva

Köp av släkting

Köp på marknaden

Annat

Kommer fastighetens fortsatta brukande att vara inom släkten i nästa generation?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Är du intresserad av att investera i mer skogsmark i framtiden?

- Ja
- Nej

Det finns många olika värden med att äga skog. Hur värderar du följande:

	Inte viktigt					Mycket viktig					
Ekonomisk avkastning	0	1	2	3	4	5					
Rekreation	0	1	2	3	4	5					
Biologisk mångfald	0	1	2	3	4	5					
Känslan att äga skog	0	1	2	3	4	5					
Tradition	0	1	2	3	4	5					
Jakt/jaktarrende	0	1	2	3	4	5					

Vilken återväxtmetod har du använt dig av mestadels under dina senaste tio år som skogsägare?

- Plantering
- Sådd
- Naturlig förnygring
- Ingen åtgärd
- Har inte slutavverkat

Hur får du den kunskap som du behöver för att ta rätt beslut i ditt skogsägande? (Flera alternativ kan fyllas i)

- Internet
- Rådgivning från tjänstemän
- Skogsbruksplan
- Skogsstyrelsen
- Personliga kontakter
- Jag har den kunskapen som behövs
- Kurser
- Övrigt

Vad avgör valet av samarbetspartner vid en virkesförsäljning? (Max 2 alternativ)

- Virkespriset
- Möjlighet att få andra jobb utförda, som skogsvård, vägarbete m.m.
- Erbjudande av skoglig rådgivning och service
- Virkesköparens engagemang

Annat:

Hur fick du första kontakten med inspektoren på VVDS?

- Uppringd av inspektoren
- Eget initiativ
- Hemsidan
- Annonser i tidningar
- Bekanta/släktingar
- Spontant besökt av inspektoren
- Telefonmarketing
- Har inte haft någon kontakt

Vilket bemötande/intryck har du fått av inspektoren på VVDS?

	Dåligt		Sådär		Mycket bra	
Förtroendeskapande	0	1	2	3	4	5
Kundbemötande	0	1	2	3	4	5
Social kompetens	0	1	2	3	4	5
Yrkesskicklighet	0	1	2	3	4	5

Vad kan VVDS bli bättre på? (Flera alternativ kan fyllas i)

- Information vid avverkningar
- Personliga kontakten med dig som markägare
- Kvalitén på utfört arbete
- Informera om virkespriser och pris-premier
- Informera om kostnader

- Tydligare avtal
- Skoglig rådgivning
- Tid, från avtal till avslutad åtgärd
- Ekonomisk rådgivning
- Annat:

Har VVDS tagit kontakt med dig under de senaste 5 åren?

- Ja
- Nej

Hur är din helhetsbild av den senaste slutavverkningen med VVDS?

Rådgivning och information vid avverkning:

	Dåligt		Sådär			Mycket bra	
Inför	0	1	2	3	4	5	
Efter	0	1	2	3	4	5	

Arbetets utförande:

Markskador	0	1	2	3	4	5
Vägar	0	1	2	3	4	5
Estetiskt	0	1	2	3	4	5

Redovisningen av avverkningens intäkter:

Förståelig	0	1	2	3	4	5
Tid	0	1	2	3	4	5
Tydlighet	0	1	2	3	4	5

Har du fått den informationen som du behöver av VVDS för att kunna ta rätt beslut vid förnyingsfrågor?

- Ja
- Nej

Har du sålt avverkningsrättigheter till någon annan aktör än VVDS under de senaste 10 åren?

- Ja
- Nej

Om ja, varför?

- Virkespriser
- Kundbemötande
- Rådgivning
- Tillfälligheter

Annat:

Övriga synpunkter:

8.2 Bilaga 2

Missivbrev

Hej!

Jag heter Jacob Rehnman och är 23 år. Jag studerar till skogsmästare på SLU i Skinnskatteberg och är nu i slutfasen av min utbildning. Sista kursen i utbildningen innebär att man ska skriva ett examensarbete med fri inriktning i ämnet skogshushållning.

I framtiden vill jag jobba med rådgivning och virkesköp mot privata markägare så mitt val har blivit att genomföra en enkätundersökning om olika värderingar och mål med ert skogsägande.

Jag gör mitt examensarbete åt VVDS med VD Anders Alm som handledare. Tanken med undersökningen är att ta reda på vad ni medlemmar tycker är viktigt vid affärer med föreningens tjänstemän och vad ni tycker att VVDS kan bli bättre på.

Du kommer att vara anonym och ditt svarskuvert kommer nå mig, alltså inte personalen i föreningen.

Se det som en möjlighet att informera och påverka organisationen så att man kan anpassa sig mer efter dig som enskild skogsägare. Även om du anser att du inte har kunskap eller intresse för skogsskötsel så är dina åsikter värdefulla för undersökningen.

Resultatet ger VVDS information om vad man behöver förbättra sig på, men det ger även mig information som är till nytta när jag kommer ut i arbetslivet och möter skogsägare i tjänsten.

När du har besvarat enkäten så postar du den i det frankerade kuvertet inom 14 dagar. Det kommer bli en utlottning av travbiljetter bland de som har svarat. Du fyller i svarskortet för att delta och jag kommer separera kortet från enkätundersökningen så att du skall kunna vara anonym i dina enkätsvar.

Det finns möjlighet att få enkäten skickad till din e-post genom att du skickar din e-postadress i ett sms eller mejl till mig.

Du kan när som helst kontakta mig via mail eller telefon vid frågor. Tack för att du tar dig tid att delta i undersökningen och gör det möjligt för mig att genomföra examensarbetet!

Med vänlig hälsning,
Jacob Rehnman

Tel. 073-842 90 06

Mail: jbre0001@stud.slu.se

8.3 Bilaga 3

Påminnelsebrev

Hej!

För två veckor sedan skickade jag ut en enkät med frågor om ditt skogsägande och hur du upplever VVDS som organisation. Svarsfrekvensen har än så länge varit låg och jag skulle verkligen uppskatta om du kunde ta dig tid att besvara den. Med en högre svarsfrekvens kan jag dra fler intressanta slutsatser av undersökningen.

Det finns möjlighet att få enkäten skickad till din e-post genom att du skickar din e-postadress till min mail.

Om du redan har besvarat enkäten så ber jag dig bortse från denna påminnelse.

Tack för att du tar dig tid!

Med vänlig hälsning,
Jacob Rehnman

Telefon: 073-842 90 06

Mail: jbre0001@stud.slu.se